GILGAMIŞ DESTANI

GILGAMIŞ DESTANI

Çeviren: Muzaffer Ramazanoğlu

Hümanizma ruhunu anlama ve duymada ilk aşama, insan
varlığının en somut anlatımı olan sanat yapıtlarının
benimsenmesidir.
Sanat dalları içinde edebiyat, bu anlatımın
düşünce öğeleri en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir ulusun,
diğer ulusların edebiyatlarını kendi dilinde, daha doğrusu
kendi düşüncesinde yinelemesi; zeka ve anlama gücünü
o yapıtlar oranında artırması, canlandırması ve yeniden
yaratması demektir. İşte çeviri etkinliğini, biz, bu bakımdan
önemli ve uygarlık davamız için etkili saymaktayız. Zekasının
her yüzünü bu türlü yapıtların her türlüsüne döndürebilmiş
uluslarda düşüncenin en silinmez aracı olan yazı ve onun
mimarisi demek olan edebiyatın, bütün kitlenin ruhuna
kadar işleyen ve sinen bir etkisi vardır. Bu etkinin birey ve
toplum üzerinde aynı olması, zamanda ve mekanda bütün
sınırları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi
ulusun kitaplığı bu yönde zenginse o ulus, uygarlık dünyasında
daha yüksek bir düşünce düzeyinde demektir. Bu
bakımdan çeviri etkinliğini sistemli ve dikkatli bir biçimde
yönetmek,
onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir.
Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk aydınlarına
şükran duyuyorum. Onların çabalarıyla beş yıl içinde, hiç
değilse,
devlet eliyle yüz ciltlik, özel girişimlerin çabası ve yine
devletin yardımıyla, onun dört beş katı büyük olmak üzere
zengin bir çeviri kitaplığımız olacaktır. Özellikle Türk dilinin
bu emeklerden elde edeceği büyük yararı düşünüp de şimdiden
çeviri etkinliğine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir
Türk okurunun elinde değildir. 23 Haziran 1941.

Milli Eğitim Bakanı

Hasan Ali Yücel

:::::::::::::::::

SUNUŞ

Cumhuriyet'le başlayan Türk Aydınlanma Devrimi'nde, dünya klasiklerinin Hasan Ali Yücel öncülüğünde dilimize çevrilmesinin, kuşkusuz önemli payı vardır.

Cumhuriyet gazetesi olarak, Cumhuriyetimizin 75. yılında, bu etkinliği yineleyerek, Türk okuruna bir "Aydınlanma Kitaplığı" kazandırmak istedik.

Bu çerçevede, 1940'lı yıllardan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan dünya klasiklerinin en önemlilerini yayınlıyoruz.

Cumhuriyet

:::::::::::::::::

ÖNSÖZ

Nipur'da Assurbanipal'ın kitaplığında ve Etilerin başkenti Boğazköy'de ele geçen Gılgamış destanı, eski doğu dünyasında yüzyıllarca tanınmış, her yerde yankılar uyandırmış, insanlığın ilk yazın örneklerinden biridir.

Eski Doğu dünyasının kültür dillerine çevrilmiş olan bu yapıt, bulunduğu andan bu yana, Avrupa bilginleri arasında büyük bir ilgi uyandırmış, Almanca, İngilizce ve Fransızca'ya çevrilmiştir. Bu üç dilde çeşitli çevirileri

bulunan yapıtı, ülkemizin yazın kültürü bakımından
yararlı bulduğumdan, ben de Türkçe'ye çevirdim.
Dr. Albert Schott'un da birçok yerde yanıldığını sezdiğimden,
çeviriyi bitirdikten sonra, Dil ve Tarih-Coğrafya
Fakültesi profesörlerinden üstat Landsberger'e
göstermeyi uygun buldum. Özellikle Sümerce, Babilce
ve Asurcadaki bilgisi ve yetkesi dünyaca bilinen sayın
üstattan yapıtı özgün metinle karşılaştırarak düzeltmesini
rica ettiğimde, hiç duraksamadan, hemen işe başlamamızı
söyledi. Yapıtın elden geldiğince doğru ve asıl
metne bağlı bir çevirisini yapabilmek amacıyla üstat
elinden geleni esirgemedi. Dahası, yapıtı Schott'un çevirisini
temel alarak, özgün metinden yeni baştan çevirdi.
Değerli zamanının çoğunu esirgemeyen üstat, yapılan
çeviride destansal anlatıma bağlı kalmamı, bana
hep salık verdi. Ben de onun söylediklerine uyarak yapıtın
anlatımını elimden geldiğince değiştirmemeye çalıştım.
Onun için okurlar oldukça ilkel bir anlatımla karşılaşacaklardır.
Üç bin yıldan uzun bir süre önce yazıya
geçirilen bir yapıtın anlatımının bugünkü anlatımdan
ayrı olacağını, çeviride doğallıkla daha ilkel bir anlatım
kullanılması gerektiğini, okurlar da elbette anlayacaklardır.

Prof. Landsberger, Gılgamış destanını özgün metinden
çevirmekle kalmamış; bunun birçok yerlerini
açıkladığı gibi, ayrıca bir de giriş yazmıştır. Böylece
benim istediğimden çoğunu yaparak dileğimi yerine getiren
sayın profesöre teşekkürlerimi sunmayı bir görev
bilirim.

Muzaffer Ramazanoğlu

....

GİRİŞ

I.

Gılgamış destanı, Babillilerin ulusal destanıdır.
Destanın bu nitelemeye hak kazanmasının nedeni, ulusun
her bireyine seslenmesinden; destan kahramanının,
halkın erkeklik ülküsünü en özlü biçimde canlandırmasından
ve insan yaşamı sorununun destanda büyük bir
yer tutmasından ileri gelmektedir. Babilliler bu destanla,
Yunanlıların ulusal destanları İlyada'yı oluşturmasından
çok önce, eski kavimlerde görülmeyen bir yapıt yaratmışlardır.
Mısırlılar da, Etiler de Gılgamış ayarında
bir destan yaratamamışlardır. İsrailoğullarının dünya tarihinde
bıraktıkları etkiye karşın, büyük öykülerinde, bu
destanlarda görülen görkem ve deyiş yoktur. Önasya'da
Babillilerden başka destan tekniğini geliştiren biricik kavim
Fenikelilerdir. Fakat bunların destanları da, yüksek
bir sanat yapıtı izlenimi vermediği gibi, Babillilerin
destanlarındaki
derinlik ve güzellikten de yoksundur. Babillilerin
bu farklı sanat gücünü gösterebilmeleri, kendilerine
miras kalan düşünceyi verimli bir biçimde kullanabilmiş
olmalarındandır. Sümer düşlemi, görkemli
mitolojik biçimler yaratmıştı. Bunlar, zengin düşlemlerini
işletip gerçekleştirerek büyük destan biçimini yaratmışlardı.

II.

Bu şiirin güzelliğine, derinliğine girebilmek bizce
çok zordur. Bunu yapmak istersek, o zaman büsbütün
yabancı bir kavrayışa, bambaşka bir evrene dalmak zorunda
kalırız. Bundan başka destan elimize kırık bir
yontu gibi geçmiştir. Destanın en önemli bölümleri eksiktir.
Sonra, sağlam kalan bölümlerde de dizelerin ya
başları ya da sonları yoktıır.

Akatça dilbilgisinin, sözlük bilgisinin araştırılmasında
bugüne dek elde edilen ilerlemelere karşın, kimi
parçaların asıl anlamları hala bilinemiyor. Çevirmen sık

sık metin onarımı ve düzeltmeler yapmak zorunluğunu duymuştur. Her yerde yaptığı bu onarım ve düzeltmelerin nerelerde olduğunu da gösterememiştir. Onun için, yapılan çeviride metnin aslı bazan silik kalmıştır. Destanın başından sonuna, okurun anlamasına engel olan noktaları saymış olduğumuza ve yapıtı anlamak konusunda çaba göstermesini ayrıca kendisinden dilediğimize göre, şiirin sanat ve düşünce bakımından göstereceği değeri, okurun anlayıp beğeneceğinden kuşkumuz yoktur

Biz, bu şiirsel metnin İsa'dan önce aşağı yukarı 1250 yıllarına bağlanan en son yazmasını temel aldık. Şiirin son özgün yazmasıyla ilgili elimize geçmeyen eksik parçalarını, eski metne ve Hititçe yazmasına göre onardık.

Gılgamış destanının oluşumunda üç gelişme evresi vardır:

1. Sümerce yazma: Bunun tarihi, İsa'dan önce 2000 yıllarıdır. Bu Sümerce yazma elimize eksik olarak geçmiştir. Anlaşılması da güçtür. Konu, bütünlük gösteren bir destan biçimine sokulmamıştır. Gılgamış'ın başından geçen birçok şey anlatılmaktadır. Bu destansal öykülerin kimileri, bize Gılgamış'ın, bir zamanlar Güney Babil sınırları içinde olan eski kentlerden Uruk'un beyi olduğunu, Kuzey Babil kentlerinden Kiş kralı Agga'ya karşı savaştığını anlatmaktadır. Bu yazmada, Gılgamış'ın tarihsel bir kişilik olarak gösterilmesi olgusuna, son yazmalarda raslanmaz. Bununla birlikte, kahramanın Uruk'a sıkı sıkıya bağlı kaldığı, sonraki yazmalarda da belirtilir. Gılgamış, Uruk surunun kurucusu olarak tanınmaktadır. En son yazmanın ozanı, okurunu sanat yapıtı olan bu suru gözden geçirmeye çağırır; surun üzerinde Gılgamış'ın yazıtını okutmakla da bu yiğitin gerçekten yaşadığını kanıtlamak ister. Eski yazmalardaysa, Gılgamış tümüyle bir söylenceler dünyasında

yaşar. Gılgamış'la ilgili öykülerin kökenleri Sümerce
yazmada da görülür. Örneğin, gökyüzünün boğasıyla
olan savaşı, dev yapılı Huvava'yı öldürmesi gibi. Yine
Sümerce yazmada, Engidu, Gılgamış'ın hep yanındadır;
ama sonraki yazmaların tersine, onun eşit bir yoldaşı,
arkadaşı olmayıp, sadık bir kölesidir. Sümerce yazılan
Gılgamış destanının büyük bir bölümü, yeni yazmada
görülemez. Örneğin, Gılgamış'ın kendi ecesi tanrıça İştar
için yaptırmak istediği göz kamaştırıcı tahtın kerestesini
sağlamak amacıyla korkunç cinlerin koruduğu
cins bir ağacı nasıl kestiğini, yeraltı dünyası tanrıçasının
bunu kıskanıp kesilen ağacı yeraltından yeryüzüne
açtığı bir yarıktan cehenneme nasıl düşürdüğünü, Gılgamış'ın
kölesi Engidu'nun bir hileyle bunları nasıl yeniden
yeryüzüne çıkardığını anlatan öykü, son yazmada
bulunmaz. Yalnızca bu öykünün içerdiği yeraltı dünyasının
şaşırtıcı gelenekleriyle, kurallarıyla ilgili bilgi,
yapıtı yazıya geçireni öylesine ilgilendirmiştir ki, destanın
bütün dünya bilgilerini içermesi gerektiğini düşünerek
Engidu'nun yeraltı dünyasına gidişini, öykünün
bütününden ayırıp, sözcüğü sözcüğüne yapılmış bir çeviri
olarak destana eklenmiştir. İşte bu başarı, destanın
12'nci tabletini ortaya çıkarmıştır. Okurlarımız bu 12'nci
tableti gözden geçirmekle eski Sümerlerin, Gılgamış'ın
yiğitlikleriyle, ünüyle ilgili ne düşündüklerini, ne
düşlemlediklerini anlamış olacaklardır.

2. Eski Babil yazması: Bu yazma, Hamurabi zamanında
(M.Ö. 1800 yıllarında) yazılmıştır. Elimize üç
tableti eksik olarak geçmiştir. Bununla birlikte, söylencenin
tarihsel evrelerini açıkça göstermeye yeter. Ozan,
Sümer yazmasından, halkın dilinde dolaşan masallardan
yararlanarak, tümüyle serbest bir yöntemle, Gılgamış'ın
sonsuz yaşamı arama destanını yaratmıştır. Gılgamış
destanı da, ozanın elinde, bizim Faust'a benzer dediğimiz
şiirin özelliğini, yani 'sorunsal şiiri' özelliğini kazanmıştır.
Destan, insan yaşamının bütün yorgunluk ve

güçlüklerinden doğan sorunlarını yanıtlamak için yazılmıştır. Yanıt, son derece kötümserdir; bütün emekler boşunadır. İnsan yaşamının bütün karışıklığı içinde parlayan tek şey, dostluktur. Bu değer, kadın aşkına karşı derin bir nefretin tersi oluyor. Ne yazık ki bu değer de ölümlüdür. Çünkü tanrıların yönettiği, ama sonsuz düzene bağlı olan alın yazısının gücü, en parlak dostluğu bile yıkar, bitirir. Ölümün de ortadan kaldıramadığı dostluk, hep insanı boş yere uğraştıran alın yazısına olan inanç, bu bulanık destan havasında tek olumlu noktayı oluşturmaktadır. Bu düşüncenin derinliği, ozanın ortaya koyduğu konunun biçimiyle tam bir karşıtlık durumundadır. Şiir, en basit bir halk şiiri deyişine sokulmuştur. Ozan dizelerinde "bahri recez" (1) kullanmıştır. Destanın yapısı çok açıktır. Olayların akışı, dramatik birtakım kurallara bağlanmıştır. Kahramanlar, güçlerinin her ölçünün sınırını aştığı sırada, yazgılarının birdenbire değiştiğini görürler. Bu düşüş, gökyüzü boğasının öldürülmesinden sonra olur. Bunu Engidu'nun ölümü ve Gılgamış'ın boş yere sonsuz yaşamı araması izler.

Destanda egemen olan ana düşünceyi, bunun kalıba sokuluşunu, öykünün akışına katılan kişilerin seçimini, değişik kişiliklerin taşıdıkları özellikleri, kişilerin oynadıkları karşılıklı oyun biçimini, bu eski Babilli ozan bulmuştur.

3. Destanın son bölümünün oluştuğu tarihi kesin olarak söyleyemeyiz. Bu tarihi 1250 olarak kabul edersek; o zaman kilise örneksemesine (canonisation analojisine) uymuş oluruz; çünkü 1250 tarihinde Babillerin bilimleri, yazınları doruk noktasında, kesin biçimini almış durumdadır.

Gılgamış destanının en son ozanı, Kassitler çağında yaşamış olan Sin-lekke-unnini adında bir sanatçıdır.

Bu ozan, yapıtı, bilerek basitleştirilmiş olan biçiminden
kurtarıp, çok sanatlı bir kalıba koymuştur. Yapıtın
çağdaşlaştırılması
her bakımdan eski ozanın amaçlarına
bağlı kalınarak yapılmış; ama konu, her bakımdan zenginleşmiş,
incelmiştir.

Bu son sanatçının yapıta yepyeni örgeler (motifler)
ekleyip eklemediği, bugün için belli değildir. Belki yapıta,
11'inci tabletin içerdiği tufan öyküsünü karıştırmıştır.
Ozan bu konuyu, eski Babillilerin başka bir destanından,
yani 'Atarharis' destanından almış olabilir.

Tufan öyküsü ve Nuh'un (2) tufandan kurtulduktan
sonra ölümsüzlüğü elde etmesi düşüncesi, tümüyle
Sümerlerin malıdır.

III.

Gılgamış destanındaki kişilikler, Tanrılarla insanlar
arasında bulunan kahramanlardır. İşte bu durumda
trajik bir düşmanlık ortaya çıkıyor. Ölüm sorununun bu
gibi kişiliklerde, başka kimselere göre, daha yeğin, daha
acı verici bir nitelik aldığı göze çarpıyor.

Bu kahramanların doğrudan doğruya işlerine karışan
tek tanrıça, Gılgamış'a aşık olan İştar'dır. Bu tanrıça
kışkırtıldığından, her iki kahraman günahlı sayılıyor.
Bu günahlılık yüzünden de yeniden trajik bir düşmanlık
doğuyor. Fakat ozan, bu günahı ciddi bir günah saymamıştır.
Çünkü ozan, kahramanların davranışlarında
günah olacak bir yan bulmamaktadır. Şair, Engidu'yu
işlediği günahtan dolayı değil, raslantısallıkla, eski tanrıların
kurdukları düzene karşı geldiği için öldürmüştür.

Ozanın tanrılara karşı davranışı, özellikle tufan öyküsünde
göze çarpar. Burada tanrılar, yakılan adak tütsülerin

kokusunu almakta büyük bir hırs gösteriyorlar.
Ana tannça İştar ise bir kocakarı gibi çene çalıyor, düşünmeden yaptığı kötülük, Ea'nın kurnazlığıyla gideriliyor.
Tanrılar iki kümeye ayrılıyorlar. Tanrı Enlil, her iki yan arasında arabuluculuk yapıyor.

Ozanın saygı gösterdiği biricik tanrı, Gılgamış'a yol gösteren Güneş Tanrısı'dır. Ozan saygıyla karışık bir korku içinde, bilinmeyen bir geçmişte tanrıların kendi kendilerine ve insanlara koydukları değişmez yasalardan söz ediyor. Ama ozanın bu konuda ileri sürdüğü düşünceler, acı olaydan kendisini kurtaramayan yazgıya boyun eğmekten başka bir şey değildir. Homeros'ta olduğu gibi, tanrılar insanların yaşamlarını yukarıdan yönetiyorlar, ama bunlar hırslarının ve kurdukları düzenlerin etkisi altındadırlar. Buna karşılık insan kahramanlar (Gılgamış ve Engidu), davranışlarıyla taşkınlık yapan birer suçsuz çocuk gibidirler.

Gılgamış, öykünün ilerleyişi sırasında, derece derece her şeyi bilen bir kişi olarak göze çarpar. Gördüğü işlerin hepsi, hep hesaplı, akıllıca verilen kararlardan doğmuş değildir. Birinci kez içgüdüsüyle harekete geçiyor; her zaman da başarılı oluyor. Çünkü tanrılar kendisine yardım ediyorlar. İkincisinde yine içgüdüsüyle davranıyor; bunda başarısızlıklarla karşılaşıyor. Çünkü destanda görülen sonsuz düzene ve yasaya karşı savaşıyor. Bu başarısız savaşın sonunda dünya gezisinden dönen Gılgamış, Babillilere her şeyi anlatan, her şeyi bilen bir Bilgelik Tanrısı olarak görünüyor. Ama sonraki kuşaklar, Gılgamış öyküsünün büsbütün kötümser ve hiç kimseyi doyurmayan bir sonla bitmesini beğenmiyorlar.

Sonraki Gılgamış söylencesinde, Gılgamış sonunda ölür. Ama yeraltı dünyasında en yüksek konumu alır.
Bu konum, ölüler mahkemesinin başyargıçlığıdır. O, cehennemde,

yeryüzünde kendisinin koruyucusu olan Güneş
Tanrısı adına yargılar. Böylece Gılgamış'ın kişiliğini
göz önüne getirirsek, onun özyapısını, özyapısının
gelişme çizgisini elden geldiğince anlatmış oluruz.

Tanrılar dışında, destanda rolü olan öteki kişiler
yumuşak çizgilerle çizilmiş olmakla birlikte, olağanüstü
bir özyapıya ya da bu özyapının gelişmesine bağlı değillerdir.
Örneğin orospu, mesleğinin herhangi bir özel
yanını temsil ediyor. Bir doğa çocuğu olan Engidu, tümüyle
ayrı bir yöntemle betimleniyor. Bu doğa çocuğunun
orospudan aldığı insansal zevkten sonra, birlikte yaşadığı
hayvanlar kendisinden tiksinip uzaklaşıyorlar. Bu
sahne, destanın en etkili, en güçlü noktasıdır.

Engidu'nun yiğitliklerinde bir olağanüstülük yoktur.
Çünkü o da herhangi bir yiğit kişi gibi davranmıştır.
Bununla birlikte, ozan bütün bu Engidu söylencelerinden
küçük bir tragedya yaratmaya kalkmıştır.

Tanrıların yazdığı kara alın yazısının sonucunda
amansız bir derde düşen Engidu, kendi kendisine yazıklandığı
gibi, onu yabanıllıktan kurtaran, insanlar arasına
sokan kimselere de ayrıca ilenmekten kendini alamıyor;
hayvanlarla yaşadığı günlerin özlemini çekiyor. Ancak
Güneş Tanrısı, kendisinin insanlar arasına karışmasının
ve böylece kazandığı ünün, ölümünden sonra da
sürmesinin boş bir değer olmadığını söyleyerek, onu
avutuyor.

Bu Engidu dramı, büyük Gılgamış dramının bir yan
öyküsü olarak doğmuştur. Gılgamış'ın büyük figürüne
karşı, drama katılan bütün kişilikler ikinci planda kalırlar.
Ozan amacına ulaştıktan sonra, bu kişiliklerin hepsi
sahneden çekilir ve bir daha kendilerini göstermezler.
Oğlunu özenle, öğütlerle, kutsamalarla yola uğurlayan
anası bile, onun dönüşünde artık görünmez. Böylece

destan, yalnızca insan yaşamının akışı, insan yaşamının büyük bir simgesi olarak ortaya çıkar.

Ord. Prof. Landsberger

::::::::::::::::

GILGAMIŞ DESTANI

::::::::::::::::

BİRİNCİ TABLET

Yerin dibindeki suyun kaynağını görenin öyküsünü dinle, yurdum! Dünyada her şeyi bilen adamın adını ünlendireyim: onun görmediği hiçbir şey yoktur. Dünyanın bütün bilgeliklerini bilip torunlarına bırakan bir adamdır. Gizleri görüp bunların perdesini yırtan bir adamdır. Tufandan önce olanın haberini getirdi. Uzun yoldan gelip yorgun düştü; ama gücünü yitirmedi. Bütün çektiklerini bir anıt taşına kazıdı.

Uruk'un dört bir yanına duvar çektirdi. Kutsal Eanna'nın (3) ve temiz hazinenin duvarına bak! O duvar, didilmiş yünden örülen bir urgan gibidir. Onun köşe burçlarını da gözden geçir! Onun eşini hiç kimse yapamaz. Ta öteden beri orada duran taş merdivenden yol alıp İştar'ın oturduğu E-anna tapınağına yaklaş! Sonradan gelen hiçbir kral onun eşini yapmadı.

Uruk duvarının üstüne çık! İleri yürü! Temeli gözden geçir! Tuğla duvarı incele. Acaba bunun tuğlaları pişmiş (4) değil midir? Temeli yedi bilge kurmamış mıdır? (5).

(Burada 25 satır eksiklik vardır. Bu eksiklik Etice yazmadan aşağıdaki biçimde tamamlanabilir.)

Ulu Tanrı Gılgamış'ı en yetkin biçime soktu. Bütün tanrılar, ona en iyi erdemleri vermek için birbirleriyle yarış ettiler. Güneş Tanrısı ona, erdemin en yükseğini, yeraltındaki tatlı su okyanusunun tanrısı Ea, bilgeliği bağışladı (6). Büyük tanrılar Gılgamış'ı şu ölçüde yarattılar: Boyunun uzunluğu on bir endaze, göğsünün genişliği dokuz karış (7).

(Gılgamış'ın bedeninin betimlemesini son yeni Babil yazmasında korunmuş olan
ufacık bir parçadan, aşağıdaki gibi tamamlamaya çalışabiliriz.)

Adımlarının genişliği ... idi. Sakalı yanaklarından aşağı uzamıştı. Güzel bıyıkları vardı. Başındaki saçlar gürdü. Bedeni her bakımdan ölçülüydü.

Onda üçte iki tanrılık, üçte bir insanlık vardı. Gövdesi pek iriydi.

(Altı satır eksik.)

Bütün ülkeleri dolaştıktan sonra Uruk kentine vardı. Uruk caddelerinde kurumundan kafasını dik tutuyordu. Caddelerde yabanıl bir boğa gibi böğürürdü. Eşsizdi. Silahları kalkıktı. İnsanlara dirlik vermemek için eli durmazdı. Dirliksizliği yüzünden Uruk halkı gittikçe eksildi.

Gılgamış, oğulu babaya bırakmaz, gece gündüz kudurup sağa sola çatardı. Gılgamış ağılı bol (8) Uruk'un
ne biçim çobanıdır? (9)

Öylesine güçlü, üstün, bilgiç, bilge olan bir kral,
oğulu babaya, sevileni sevene, kocayı karıya hiç bırakır mı?

Gılgamış'ın savaşçılarının kızları, erlerin karıları,
bundan ötürü tanrıların huzurunda ağlayıp sızlandılar.
Bunların ağlayıp sızlanmalarını tanrılar dinlediler. Gökyüzünün tanrıları da, Uruk kentinin baştanrısı Anu'ya
başvurarak şöyle dediler:

"Sen, ipe gelmez, yabanıl, vahşi boğayı, Uruk halkını tedirgin etmek için mi yarattın? Eşsizdir. Silahları kalkıktır. İnsanlara dirlik vermemek için eli durmaz. Gılgamış, oğulu babaya bırakmaz. Gece gündüz kudurup sağa sola çatar. Gılgamış ağılı bol Uruk'un ne biçim çobanıdır?"

Öylesine güçlü, üstün, bilgiç, bilge olan bir kral
oğulu babaya, sevileni sevene, kocayı karıya hiç bırakır mı?

Gılgamış'ın savaşçılarının kızları, erlerinin karıları
bundan ötürü ağlayıp sızlandılar. Bunların ağlayıp, sızlanmalarını
büyük Gök Tannsı dinledi. (10)

Büyük tanrıça Aruru (11) çağırıldı:

"Ey Aruru, sen büyük Anu'yu yarattın. Şimdi onun rakibini yarat! O istediği denli Gılgamış'a karşı dursun. Bu iki yiğitin birbirlerine karşı güçlerini ölçmelerinden Uruk şehri soluk alsın!"

Tanrıça Aruru bunu duyar duymaz Gök Tanrısının rakibini kalbinde yarattı. Aruru ellerini yıkadı; bir parça çamur koparıp yazıya attı. Ve yazıda yiğit Engidu'yu yarattı. Çamurdan yaratılan Engidu, demir gibi sertti (12). Bütün gövdesi kıllarla kapkara olmuştu. Kadın gibi uzun saçları vardı. Saçının lüleleri tıpkı buğday başağı gibi filizlenmişti.

O, insan ve kent yüzü görmemişti. Üzerinde, yazının

hayvanları gibi bir giysi vardı. Bu durumda ceylanlarla
ot yiyor, yabanıl hayvanlarla itişe kakışa suvata
(13) iniyor; suyun kalabalığıyla (14) gönlü açılıyordu.

Günün birinde suvatın karşı yakasında bir avcıya,
bir tuzak (15) kurana rasgeldi. Birinci, gün, ikinci gün
ve üçüncü gün suvatın karşısında ona rasladı. Onu gören
avcının yüzü dondu; hayvanlarıyla olduğu yerde
saklandı; korkudan titremeye tutuldu; sesi soluğu kesildi,
içini sıkıntı bastı; çehresini bulut kapladı; gönlünü
gam, üzünç sardı; yüzü uzun yolculuk yapan bir yolcunun
yüzüne döndü.

Avcı, konuşmak için ağzını açıp babasına dedi:

"Baba, dağdan bir adam geldi. Bu yörenin en güçlüsüdür.
Gökten inen yoğun cevhere (16) benzer. Gücü
büyüktür, hep dağda dolaşıyor. Her zaman yabanıl hayvanlarla
ot yiyor. Ayağı suvatın karşı yakasından hiç eksilmiyor.
Korkudan ona yaklaşamıyorum. Açtığım çukurları (17)
doldurdu. Gerdiğim ağları yerden koparıp
çıkardı. Kırın kalabalığını, (18) avı elimden kaçırıyor,
kırdaki işime engel oluyor."

Babası konuşmak için ağzını açıp avcıya dedi:

"Biliyor musun oğlum, Gılgamış Uruk'ta oturuyor.
Onu yenecek kimse yoktur. Gökten inen yoğun cevhere
benzer. Gücü büyüktür. Ona, krala yüzünü dön! Güçlü
adam hakkında ona bilgi ver. O sana bir fahişe versin.
Onu kıra götür. O kadın, bu adamı orada, güçlü bir
adam gibi yensin. Yabanıl hayvanlar suvata yaklaştıklarında,
o kadın giysisini atsın ve o da zevke dalsın.

Kadını görür görmez, ona yaklaşacaktır: Fakat kırlarda
onunla birlikte yürüyen hayvanlar, onu yadsıyacaklardır."

Babasının öğüdü üzerine kalkıp, avcı yaya olarak
Gılgamış'a gitti. Yolunu tuttu, Uruk'un ortasında durdu:

"Gılgamış, beni dinle ve bana öğüt ver! Dağdan
bir adam geldi. Bu, ülkenin en güçlü adamıdır. Gökten
inen yoğun cevhere benzer; gücü büyüktür. Her
zaman dağda dolaşıyor, hep yabanıl hayvanlarla ot yiyor,
ayağı suvatın karşı yakasından hiç eksilmiyor. Korkudan
ona yaklaşamıyorum. Açtığım çukurları doldurdu.
Gerdiğim ağları yerden çıkarıp kopardı... Kırın
kalabalığını, avı elimden kaçırıyordu. Kırdaki işime
engel oluyordu!

Gılgamış, ona, avcıya dedi:

"Ey avcı, git; yanında bir fahişe, bir orospu görür!
Yabanıl hayvanlar suvata yaklaştıklarında, kadın, giysisini
atıp şehvetini kabartsın; kırlarda onunla büyüyen
hayvanlar, onu yadsıyacaklardır."

Avcı gidip yanına bir fahişe, bir orospu aldı. Bunlar
doğru gidecekleri yerin yolunu tuttular. Üçüncü günde
belli yere vardılar. Avcı ve fahişe yerlerine oturdular.
Bir gün, iki gün suvatın karşısında beklediler. Hayvanlar
gelip suvatta su içtiler. Su kalabalığı geldi (19) ve yüreği
rahatladı.

Ne de olsa Engidu, dağda yaşadığı için, ceylanlarla
ot yiyor, su kalabalığıyla yüreği rahatlıyordu. Orospu
bunu, bu yabanıl adamı, kırda dolaşan bu cellat (20)
herifi görür.

"Orospu! İşte budur. Göğsünü gevşet, kucağını zevkine
aç, dalsın! Korkma!. Onun saldırısını karşıla. Bir
kez seni görür görmez sana yaklaşacaktır. Üstünde yatması
için giysini aç. O yabanıla kadınlık becerini göster:
Kırlarda onunla büyüyen hayvanlar onu yadsıyacaklardır.

Onun tutkusu (21) senin üstünde zevke doyamayacaktır."

Orospu, göğsünü gevşetti. Kucağını açtı. Ve o, kadının zevkine daldı.

Kadın korkmadı. Onun saldırısını karşıladı. Üstünde yatması için giysisini açtı. Yabanıl adama kadınlık becerisini gösterdi. Onun tutkusu kadının üstünde zevke doymadı.

Engidu, altı gün, yedi gece uyanık kalarak orospuyla Allah'ın emri oldu. (22)

...(23)

Engidu'yu gören ceylanlar mertleyip (24) kaçtılar. Artık kırın hayvanları onun yanından uzaklaştılar. Hayvanların ondan uzaklaştığı sırada, Engidu, bedeni bağlanmış gibi ürperdi. Dizleri tutmadı. Engidu zayıf düştü. Yürüyüşü eskisi gibi değildi.

Sonra aklı başına geldi; işi anladı. Geri dönüp orospunun dizlerine oturdu, onun yüzüne bakarak sözlerine kulak verdi. Orospu ona, Engidu'ya dedi:

"Engidu sen bilgesin, sen bir tanrı gibisin! Neden bu kalabalıkla kırda dolaşıyorsun? Gel, seni Uruk'a; Anu'nun, İştar'ın evi olan görkemli tapınağa götüreyim. Gılgamış'ın olduğu yere, gücü tam olan adamın, yabanıl boğa gibi insanlara zorbalık eden yiğitin yanına."

Fahişenin bu sözleri Engidu'nun hoşuna gitti; bilge gönlü bir arkadaşa gereksinim duydu. Engidu ona, orospuya dedi:

"Gel orospu, beni birlikte götür! Anu'nun, İştar'ın evi olan görkemli tapınağa; Gılgamış'ın olduğu yere, gücü

tam olan adamın, yabanıl boğa gibi insanlara zorbalık
eden yiğitin yanına. Ben ona meydan okumak istiyorum.
Yiğit gibi konuşmak istiyorum. Uruk'a gidince
Uruk'un yazgısını değiştiririm. Kırda doğanın gücü yamandır!"

"Gel, bırak gidelim. O, senin yüzünü görsün. Sana
Gılgamış'ı göstereyim. Onun nerede olduğunu çok iyi
biliyorum. Engidu, Uruk'a gel. Süslü kemerler kullanan
insanların yanına! Her gün orada bir bayram kutlanır...
Neşe yaratan genç oğlanların, görülmeye değer genç
kızların oldukları yere: Zevk onlardadır; tam neşe içindedirler."

(Bir satır eksik.)

"Engidu, sana yaşamı seven, acıdan zevk alan Gılgamış'ı
göstermek isterim. Onu gör, onun yüzüne bak:
O, erkek güzelidir. Tam güçlüdür; senden güçlüdür. Gece
gündüz dinlenmesi yoktur. Engidu, kıskançlığını bırak!
Ona, Gılgamış'a, sevgiyi Şamaş (25) gösterdi. Onun
aklını düşüncesini Anu, Enlil ve Ea (26) genişlettiler;
sen o dağdan gelmezden önce, Gılgamış seni düşünde
gördü; düşünü yorarak kalktı, anasına anlattı: "Aman
ana, ben bu gece bir düş gördüm. Bütün gücümle adamların
arasından geçip ileri gittim. Orada gökyüzünün
yıldızları birdenbire yere döküldüler. Göktaşı gibi yukardan
aşağı üstüme düştü. Onu kaldırmak istedim. Bana
ağır geldi, kımıldatmak istedim, kımıldatamadım. Uruk
halkı oraya toplandı. Erkekler onun ayaklarını öptüler
ve ben, o bir karıymış gibi, üzerinde ondan zevk
aldım (27). Orada kendi kendime zorladım. Onlar bana
yardım ettiler. Onu kaldırdım ve sana getirdim."

Her şeyi öğrenen Gılgamış'ın anası, Gılgamış'a anlattı:

"Gılgamış, bu açık bir şeydir. Kırda sana benzer biri
doğmuştur. Onu dağlar yetiştirmiştir. Senin onu görür
görmez, bir karıymış gibi üzerinde ondan zevk aldığın

adam, senden asla ayrılmayacaktır. Adamlar onun
ayaklarını öpecektir. Sen onu kucaklayacaksın. Onu bana
getireceksin! O, güçlü Engidu'dur. Dar zamanda arkadaşa
yardım eden bir yoldaştır. Ülkede en güçlü odur.
Güçlüdür. Gökten inen yoğun cevhere benzer. Gücü büyüktür.
Senin, karı gibi, üstünde zevk aldığın o adam,
senden hiç ayrılmayacaktır."

Gılgamış uyumak için yattı ve başka bir düş gördü.

Anasına anlattı:

"Aman ana, başka bir düş gördüm. Karışık şeyler
gördüm. Uruk'ta yolun ortasında bir balta yatıyordu.
Bunun çevresine toplanmışlar; halk da oraya zorluyordu.
Bu baltanın görünüşü şaşırtıcıydı. Ona baktığımda
sevindim. Onu severek, bir karıymış gibi, onun üzerinde
ondan zevk aldım ve yanıma koydum."

Bilge, bütün bilimleri bilen Ninsun (28), oğluna
dedi:

"Gılgamış, senin o adamı görmenin, o bir karıymış
gibi onun üzerinde ondan zevk almanın anlamı, onu sana
denk tutacağımı gösterir. Bu, yine güçlü Engidu'dur,
dar zamanda arkadaşa yardım eden bir yoldaştır. Ülkede
en güçlü odur. Güçlüdür. Gökten inen yoğun cevhere
benzer, gücü büyüktür!"

Gılgamış bir daha anasına dedi:

"Bu, bana büyük bir pay olarak düşsün! Bir arkadaş
kazanmak isterim, bir yoldaş!"

(Bir satır eksik.)

Ve Gılgamış düşleri yordu.

"Gel bakalım, yaş yerden kalk!"

Fahişe böylece Engidu'ya anlattı. Hayvanların su
içtikleri yerde ikisi yalnız kalmışlardı.

::::::::::::::::

İKİNCİ TABLET

Engidu fahişenin karşısına oturdu. O, onun sözcüklerini
dinledi ve anlattıklarına kulak verdi. Kadının öğüdü
yüreğine işledi. Kadın bir giysi çıkardı: Birini ona
giydirdi, öbürünü kendisine alıkoydu; kadın onu bir ana
gibi elinden tutup çobanların sofrasına, hayvanların ağılına
götürdü. Onun, yurdu dağlar olan Engidu'nun, önceleri
ceylanlarla ot yiyen adamın, kalabalığın sütünü
emenin, şimdi önüne yemek koydular. O, utanarak gözünü
dikiyor, bakıyordu. Engidu ekmek yemesini bilmiyor,
içki içmesini anlamıyor!

Fahişe ağzını açıp Engidu'ya dedi:

"Engidu, ekmek ye! Bu, yaşamın koşuludur! İçki
iç! Bu, ülkenin göreneğidir!"

Engidu, doyuncaya dek ekmek yedi. Yedi küp içki içti.
İçi açıldı, neşe buldu. Yüreğine açıklık geldi, yüzü parladı.
Kıllı, pis gövdesini sıvadı, kendi kendini yağladı (29),
insana döndü. Sonra bir giysi giydi, artık adam oldu.

Arslanların üstüne yürümek için silahını aldı. Çobanlar
geceleri uykuya daldı. Kurtları yakaladı, arslanları kovaladı.
Eski bekçiler rahat ettiler. O, güçten üstün insan,
o erkeklerin bir tanesi Engidu, bunlara bekçi oldu.

(14 satırlık boşluk. Engidu fahişeyle birlikte)

Engidu, orospu ile eğlenirken gözlerini kaldırdı ve
bir adam gördü. Fahişeye seslendi: "Yosma! Adam buraya
gelsin! O ne diye geldi? Söyleyeceğini dinlemek
isterim!"

Fahişe adamı çağırıp ona yaklaştı, ona dedi:

"Adam, nereye acele ediyorsun? Yorulman neye yarar?"

Adam ağzını açıp Engidu'ya dedi:

"Benimle birlikte kız evine (30) gel! Nişanlı seçmek
için herkesin evi Uruk kralına daima açıktır. Nişanlı
seçmek için herkesin evi, Uruk kralı olan Gılgamış'a
daima açıktır. O, evlenecek olanlarla önce kendisi yatar,
sonra da koca (31). Tanrısal yasaya göre bu, tanrının
bir buyruğudur. Bu buyruk kendisine göbeğinin bağı
kesilir kesilmez verilmiştir" (32).

Adamın sözü üzerine benzi sarardı...

(Dokuz satırlık boşluk.)

Engidu önden gidiyor, orospu onun arkasından.

O, Uruk'a girince halk çevresine toplandı. Uruk'ta
caddenin ortasında durunca, insanlar başına biriktiler ve
ondan şöyle söz ettiler: "O, aşağı yukarı Gılgamış'a benzer.
Bedence daha ufaktır; ama, kemikleri onunkinden
daha güçlüdür.

(Bir satır eksik.)

Ülkede en güçlü odur. Güçlüdür. O, kalabalığın sütünü
emmiştir."

(Bir satır eksik.)

Zayıf yavrucuklar gibi ondan korkmalarına karşın,
adamlar rahatladılar, "O yiğite karşı, gösterişi yaman bir
yiğit alandadır. Gılgamış'a karşı tanrıya benzer, onun
(33) bir eşi alandadır! İşhara'ya (34) özgü bir yatak
hazırlanmıştır.
Gılgamış'ın onun yanında kalması için. Bu
gece onunla 'Allahın emri' olacaktır" (35)

Gılgamış yaklaştığında, Engidu caddenin ortasına
dikildi. Gılgamış'a yolu kapamak isteyip, onu yatak
odasına bırakmadı.

(Yedi satır eksik.)

Gılgamış kırda büyüyen, gür saçlı, ele avuca sığmaz
Engidu'ya baktı: Kendi kendisine yol açtı ve üstüne
yürüdü. Kentin alanında birbirleriyle karşılaştılar.
Engidu kapıyı ayağıyla kapayıp Gılgamış'ı içeri bırakmadı.
Bunun üzerine boğalar gibi böğürerek kapıştılar:
Kapının direklerini paramparça ettiler. Duvar yerinden
sarsıldı! Gılgamış ve Engidu, evet, boğalar gibi böğürerek
birbiriyle kapıştılar. Kapının direklerini paramparça
ettiler. Duvar yerinden sarsıldı! Gılgamış diz üstü
yere düşünce, öfkesi indi ve göğsünü geri çekti. Gılgamış
göğsünü çeker çekmez, Engidu ona, Gılgamış'a
dedi: "Anan olan, ağılın yabanıl ineği, Tanrıça Ninsun
(36), seni bir tane doğurdu. Başın adamların tepesini aşmıştır!
Enlil senin alnına insanların krallığını yazmıştır!
Gücün evrenin beylerinden üstündür."

(On satırlık boşluk.)

Birbirini öptüler ve arkadaş oldular.

(Görünüşe bakılırsa bundan sonraki 14 satırlık boşluğun

sonuna doğru, Gılgamış'ın Engidu'yu, bir oğul
olarak kendi anasına götürmüş olmasından söz ediliyor.
Gılgamış, Engidu'dan şu biçimde söz ediyor.)

"Ülkede en güçlü odur. Güçlüdür. Gökten inen yoğun
cevhere benzer, gücü büyüktür! Kimse karşısında
duramaz. Ona lütfunu göster."

Gılgamış'ın anası oğluna dedi, Ninsun, yabanıl
inek, Gılgamış'a dedi:

"Oğlum....

(Üç satır eksik.)

(Engidu'nun hep korumakta olduğu biçiminden
ötürü, Ninsun'un şaşkınlığını belli ettiği anlaşılıyor.
Bundan sonraki beş satırsa, Gılgamış'ın yanıtlarını
oluşturabilir.)

"Onunla yukarı, aile ocağının kapısına gitti. O, bana
karşı pek çok kışkırtıldı. Engidu'nun babası ve anası
yoktur. Onun dağınık saçları hiç kesilmemiştir. O, kırda
doğduğundan kimse onu eğitmemiştir."

Engidu orada durdu ve onun söylediklerini dinledi.
Gözleri yaşla doldu. Söylenenler kendisine pek dokunduğundan
acı acı içini çekti. Gılgamış, yüzünü ona
çevirip, oturdukları yerde birbirleriyle kucaklaştılar;
aşıklar gibi eller birbirinin üstüne kondu ve Gılgamış,
Engidu'ya dedi:

"Dostum, neden gözlerin yaşla dolu? Söylenenler
sana dokunduğu için mi acı acı içini çektin?"

Engidu ağzını açıp Gılgamış'a anlattı:

"Dostum, bir acı boğazımı sıkıyor. Kollarım uyuştu, gücüm azaldı."

Gılgamış, ağzını açıp Engidu'ya dedi:

(Altı satır eksik.)

"Ejder yapılı Humbaba ormanda oturuyor. Sen ve ben onu öldürüp şu belayı ülkeden kaldıralım. Kendimize katran ağaçları devirelim."

(Dört satır eksik.)

Engidu, ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

"Dostum, ben dağlarda deneyimliyim; yabanıl hayvanlarla oralarda dolaştım. Ormanın uzaklığı iki kez on bin saat çeker. Yukarıya, onun içine dalacak kimdir? Humbaba... onun böğürtüsü tufandır, evet, onun soluğu ateş, saldırısı ölüm. Neden ötürü böyle şeyleri yapmaya yeliyorsun? (37) Humbaba'nın oturduğu yer için savaşan hiçbir kimse ona karşı dayanamaz."

Gılgamış, ağzını açıp Engidu'ya dedi:

"Katransa, ben bunun dağına çıkmak istiyorum. Bu dağ geniş ormanın ortasında bulunuyor.

(Üç satır eksik.)

Humbaba'nın bulunduğu ormana gitmek istiyorum. Savaşta bir balta bana yeter. Sen burada yalnız kal, ben oraya gideceğim."

Engidu, ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

"Oraya nasıl gidebiliriz... Katran ormanına? Gılgamış,

onun bekçisi bir savaşçıdır. Hiçbir zaman ımızganmaz. (38)

(İki satır eksik.)

Enlil onu, katranları korusun diye insanların başına
bela kılmıştır. Her kim yukarı, ormana çıkarsa, kötürüm
olur."

Gılgamış, ağzını açıp Engidu'ya dedi:

"..." (39)

"Güneş gökyüzünde durdukça tanrılar sonsuza dek
yaşarlar. Ancak, insanın günleri sayılıdır. Onların ettikleri
hep havadır. Sen daha buradayken ölümden korkuyorsun.
Yiğit ruhundaki gücün sana yararı ne? Öyleyse,
seni ben götüreyim de, ağzın bana: "İleri git! Korkma"
diye çağırsın. Kendim ölürsem adımı yükseltirim,
'Ejder yapılı Humbaba'nın düşmanı Gılgamış ölmüştür,'
derler."

(Sekiz satır eksik.)

"Katran devirmek için elimi bulaştırmak istiyorum.
Kendim için bir ad bırakmak istiyorum.

Şimdi dostum, silahçı ustasına gitmek istiyorum.
Silahlar gözümüzün önünde dövülsün."

Elele verip silahçı ustasına gittiler. Ustalar oturup
birbirleriyle danıştılar. Büyük baltalar dövdüler. Üç okkalık
nacaklar dövdüler. Yalımı iki okkalık büyük kılıçlar
dövdüler. Kabzaların başı on beş okkalık, kılıçların
kını on beşer okkalık; altından. Gılgamış ve Engidu, her
biri 300 okkalık silahlar taşıdılar.

Adamlar, Uruk kentinin yedi sürgülü kapısına vardılar;

halk bir araya birikti; Uruk sokaklarına neşe saçıldı.
Gılgamış, Uruk sokaklarında halkın neşesine tanık
oldu. O, karşısında oturan halka seslendi:

"Ben, ejder yapılı Humbaba'ya gitmek istiyorum.
O söylenen şeyi, ben Gılgamış; görmek istiyorum. Onun
adı ülkelere yayılmıştır. Katran ormanına koşmak
istiyorum. Uruk çocuğunun nasıl güçlü olduğunu bütün
ülkeye anlatayım. Katranları devirmek için elimi bulaştırayım.
Kendim için sonsuzlaşacak bir ad yapayım!"

Uruk mahallesinin yaşlıları dönüp Gılgamış'a dediler:

"Gılgamış, sen genç olduğundan, gönlün seni böylesine
ileri götürdü. Sen burada ne yaptığını bilmiyorsun.
Bizim işittiklerimiz, Humbaba'nın çok acayip olduğudur.
Onun silahının karşısına çıkacak olan kimdir?
Orman iki kez on bin saat uzaklık çekiyor. Yukarı çıkıp
onun içine girecek olan kimdir? Humbaba, onun böğürtüsü
tufandır, evet, onun soluğu ateş, onun saldırısı ölüm.
Neden dolayı böyle şeyleri yapmaya heves ediyorsun?
Humbaba'nın oturduğu yer için savaşan hiçbir kimse
ona dayanamaz."

Gılgamış, öğütçülerinin sözünü dinledikten sonra,
gülümseyerek gözlerini arkadaşına dikti (40).

(Dokuz satır eksik).

"Korucuyu meleğin seni sıkıntılardan kurtarsın; barış
içinde Uruk kıyısına (41) dönmen için sana kılavuz
olsun!"

Gılgamış, diz çöküp elini kaldırdı:

"Söyledikleriniz yerini bulsun. Şimdi gidiyorum.
Şamaş! Ellerimi sana kaldırıyorum: oraya varınca canım

sağ esen kalsın! Beni Uruk kıyısına geri döndür! Gölgeni
üstümden eksik etme!"

Bundan sonra Gılgamış, arkadaşını çağırdı, falına
onunla birlikte baktı (42).

(Yedi satır eksik).

Gılgamış'ın gözlerinden yaşlar boşandı:

"Hiç gitmediğim bir yol. Sonu belli olmayan bir
yolculuk. Burada sağ esen kalırsam seni gönlüme göre
sevmiş olurum. Kendimi senin zevkine kaptırmak isterim,
seni tahtlara geçirmek isterim."

Artık köleler silahlarını getirdiler. Büyük kılıçları,
yayı, sadağı eline teslim ettiler. Baltaları aldı, sadağı ve
Anşan (43) yayını bir yanına astı, kılıcı kemere taktı.
Yolda yürümeye başladılar. İnsanlar Gılgamış'a sordular:

"Sen ne zaman kente geri döneceksin?"

::::::::::::::::

ÜÇÜNCÜ TABLET

Yaşlılar Gılgamış'a çok saygı gösterdiler. Yol hakkında
ona öğüt verdiler:

"Gılgamış, gücüne güvenmemelisin. Onu bırak yoluna
gitsin, sen kendi kendini koru. O orada keçi yolunu
bilir; arkadaşı kollar; Engidu orada senden önde gitsin.
O, yolu gördü, yoldan geçti. Ormana giden yoldan,
dağların geçidinden. O, Humbaba'nın bütün gizli yollarından
geçti. Böylece önde giden arkadaşını korur.
Onu bırak yoluna gitsin, sen kendi kendini koru. Şamaş
seni dileğine kavuştursun. İşittiklerini sana gözlerinle

göstersin! O, sana kapalı olan yolu açsın! Yolu senin adımına açsın! Dağı senin ayağına açsın! Seni hoşnut eden şeyi, gecen sana getirsin (44). Lugalbanda (45) başarıda sana yardım etsin. Bir çocuk gibi başarına kavuş! Humbaba'nın, kıyısında uğraşacağın ırmağında ayaklarını yıka! Akşam molanda bir kuyu kaz. Kırbanda (46) her zaman temiz su bulunsun. Samaş'a soğuk su sun. Her zaman Lugalbanda'yı anımsa!

Engidu arkadaşı, yoldaşı korusun. (anlaşılmaz bir sözcük) ... kadar kendisi getirsin. Hepimiz birden kralı sana teslim ediyoruz; sen de yurda dönerken kralı bize teslim et!"

Engidu ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

"Sen karar verdin, artık yürü. Yüreğin korkusuz olsun. Yalnızca bana bak!

Hasmın oturduğu yeri, Humbaba'nın üzerinde dolaştığı yolları, iyi biliyorum. Yola çıkmamızı buyur, onlardan (47), buradan ayrıl!"

Gılgamış, ağzını açıp Uruk'un yaşlılarına dedi:

(Dört satır eksik).

"Size söylediklerimi, benimle gidecek olan Engidu'yla birlikte yapacağım. Öğütlerinizi sevinerek gönülden dinledim."

Yaşlılar onun bu sözlerini dinledikten sonra, yiğitlere yol açtılar;

"Yürü Gılgamış, işin uğurlu olsun! Koruyucu tanrın yanında gitsin, o seni başarıya erdirsin:"

Gılgamış, ağzını açıp Engidu'ya dedi:

"Gel arkadaşım, büyük saraya gidelim. Büyük kraliçe Ninsun'un huzuruna. Ninsun'un vereceği akıllıca öğüt, ayaklarımıza doğru yolu gösterir."

Gılgamış'la Engidu, elele verip büyük saraya, büyük kraliçe Ninsun'un huzuruna çıktılar. Gılgamış çıktı ve Ninsun'un yanına girdi:

"Ninsun ben güçlendim; yeni bir şey başarmak istiyorum: Humbaba'nın yanına, uzak bir yola yürüyeceğim. Bilmediğim bir savaşa atılıyorum, bilmediğim bir

yola çıkıyorum. Benim gidip geri dönmem, katran ormanına varmam, ejder Humbaba'yı öldürmem, Şamaş'ın nefret ettiği o belayı ülkeden temizlemem için gereken zamanı, benim hesabıma Şamaş'tan dile. Onu öldürüp katran ağacını ben devirince, ülkenin yukarısında, aşağısında barış olsun. Utku belgisini senin önünde dikeyim."

Kraliçe Ninsun, oğlu Gılgamış'ın sözlerini acıyla dinledi:

(On dört satırlık boşluk).

Ninsun odasına girdi.

(Bir satır eksik).

O, bedenine yaraşan bir giysi giydi, göğsüne de yaraşan bir mücevher taktı. O, kemer ve krallık tacını koydu. Merdivene basıp damın üstüne çıktı. Kurban yerine çıkarak tütsü yapıp Şamaş'ın önüne koydu. Tütsüsünü yakıp Şamaş'ın huzurunda kollarını kaldırdı:

"Neden oğlum Gılgamış'a coşkun bir yürek verdin, neden savaşa şimdi de o gitsin diye onu ileri ittin? Humbaba'nın yanına, uzak bir yol yürüyecek. O, bilmediği bir savaşa atılıyor, bilmediği yollarda yolculuk ediyor! Onun gidip geri dönmek, katran ormanına varmak, ejder Humbaba'yı yok etmek, senden nefret eden o kötüyü ülkeden temizlemek zamanını Gılgamış'ın yoluna baktığın günde, seni seven o nişanlı, Aya, sana anımsatsın! Onu gecelerin bekçilerine, yıldızlara, akşamları baban Aya da ısmarla."(48)

(On iki satırlık bir boşluktan sonra, aşağıdaki anlaşılması güç sözcükler geliyor):

O, tütsüyü söndürüp kötü ruhları dağıtma duasını
okudu. Haber vermek için Engidu diye çağırdı."

"Benim kucağımda yetişmeyen güçlü Engidu! Şimdi
seni oğulluğa kabul ettim. Gılgamış'ın armağanları
olan, büyük rahipler, tapınak kızları ve tapınım töreni
hizmetçileriyle birlikte kabul ettim.

Ninsun, Engidu'nun boynuna bir muska astı.

(84 satırlık bir boşluk).

Yaşlıların Engidu'ya ikinci seslenişleri:

"Engidu, arkadaşını kolla, yoldaşını koru, ...(49)
Onu kendin getir! Hepimiz birden kralı sana teslim ediyoruz,
sen de yurda dönerek kralı bize teslim et."

(Tabletin gerisi kırıktır).

::::::::::::::::

DÖRDÜNCÜ TABLET

(Bu tabletin ilk dört buçuk sütunu -bütün tablet altı
sütundan oluşmaktadır- herhalde kralın ve arkadaşının
katran ormanına gidişlerinden söz ediyordu. Ama,
bu sütunlardan ancak kırık bir parça kalmıştır. Bu parça,
ikisinin başından her gün geçenleri sık sık betimlemektedir.)

İki kez yirmi saatten sonra hafif bir yemek yediler.
İki kez otuz saatten sonra kendi kendilerini akşam dinlenmesine
çektiler. İki kez elli saati bütün bir günde yürüdüler.
Bir ay üç günlük yolu üç günde kestirdiler. Akşam
dinlenmesine bir kuyu kazdılar (50).

(Burada 200'den çok satır yitmiştir. Geri kalan parçada

yineleme vardır. Bu yinelemeden anlaşıldığına göre,
Gılgamış'la Engidu ormanın kapısına gelmişlerdir.
Bir bekçi, Humbaba'nın diktiği kocaman kapıyı beklemektedir.
Gılgamış'la Engidu, onunla başa çıkıp çıkmayacakları
konusunda duraksamış olmalılar ki, Engidu
ona şunları söylüyor.)

"Uruk'ta ne dediğini anımsa! Uruk'un çocuğu Gılgamış,
sen öldürmek için yekin, (51) onun üstüne var!"

Ağzından çıkan sözleri duyar duymaz tam güveni
arttı.

(Bundan sonraki belki Gılgamış'ın Engidu'ya söylediği
sözlerdir.)

Onun savaşması ve bir de ormana dalıp bizden kaçmaması
için hemen üstüne vardı. Hiçbir silah işlemesin
diye, giyinmek için yedi savaş giysisi hazırladı. O anda
yalnızca birini giydi, geri kalan altı kat giysiyi soyundu.
Bunlar yerde ayaklarının altında kaldı.

Ormanın kapısında duran bekçiyi yakalamak için,
huysuz, yabanıl bir boğa gibi ileri atıldı. O, birden bire
bağırıp korkuya düştü. Ormanların bekçisi bağırıp çağırdı!

Çocuğun babasını çağırması gibi, Humbaba'yı çağırdı.

(Buradaki 22 satırlık boşlukta, belki her iki yiğidin
bekçiyi zararsız duruma getirmiş olmaları ve Engidu'nun
kapıyı nasıl açtığı anlatılmıştır. Bundan sonrası şöyledir.)

Engidu, konuşmak için ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

"Biz ormana inmeyelim. Kapıyı açarken elim tutmaz
oldu."

Gılgamış konuşmak için ağzını açıp Engidu'ya dedi:

"Biz şimdiye dek böyle üzüldük mü? Biz bütün dağları aşarak geldik. Bununla birlikte hedef karşımızda duruyor. Benim savaştan anlayan, savaş deneyimi olan arkadaşım, giysime dokunursan artık ölümden korkmazsın!

(İki satır çevrilememiştir.)

Elinin tutmazlığı gitsin! Vücudunun ağırlığı yok olsun! Arkadaşım, koluma asıl, birlikte inelim. Gönlün savaşa doysun! Ölümü unut, korkma! Kendisini koruyan adam, arkadaşını da sağ tutsun! İnsanlar ölünce kendilerine ad yaparlar!"

İkisi birden yeşil ormana vardılar. Konuşmaları kesildi, sessiz durdular.

....

BEŞİNCİ TABLET

Ormana gözlerini dikip baktılar. Katranların yüksekliğine şaştılar. Ormana girilen yola şaştılar. Humbaba'nın geçtiği yerde bir ayak izi vardı. Yollar iyi bir durumdaydı. Büyük yol güzel yapılmıştı. Onlar katran ağacı dağını görüyor, tanrıların oturduğu yeri, İrnina'nın (52) yüksek tapınağını. Bu dağın önünde bir katran ağacı vardı. Bu, pek gürdü; gölgesi çok hoştu, sevinçle doluydu. Çalılar birbirine girmişti. Büyük ormanın ağaçları da birbirine girmişti.

(56 satırlık boşluk.)

İki yiğit Humbaba'yı beklediler, ama o gelmedi...

(6 satırlık boşluk.)

Engidu ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

Humbaba'nın izini böyle bulabilir miyiz? Bırak bir
biri arkasına düşler görelim.

(Üç satır eksik.)

Düşler üç kez görülmeli.

(26 satırlık boşluk. Bu boşlukta, Gılgamış'ın gördüğü
birinci düş anlatılmıştır.)

Engidu, ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

(İki satır eksik.)

"Düşün beni çok sevindirdi!"

Akşam dinlenmesine gitmek için birbirleriyle sözleştiler.
Gece yarısı onun (53) uykusu kaçtı, düşünü Engidu'ya
anlattı:

"Arkadaş, nasıl? Sen beni uykumdan ne diye tedirgin
ettin? Ben niçin uyanığım? Engidu, arkadaş, ben bir
düş gördüm... Sen beni uykumdan tedirgin ettin? Ben
niçin uyanığım? Birinci düşümün üstüne, ikinci düşüm
göründü; derin dağ diplerinde duruyorduk, hemen dağ
devrildi... Beni yere yıktı. Dağ ayaklarımı yakaladı ve
onları bırakmadı. Biz onun karşısında küçük saz sinekleri
gibi kaldık... Öyle aydınlıktı ki. Bana bir adam göründü.
Ülkede en güzel oydu. Pek güzeldi. O beni dağın
altından çekti, bana su içirdi (54). Yüreğim ferahladı.
Ayaklarımı yere değdirdi."

Kırda doğan Engidu, arkadaşına dedi, Engidu düşü

yordu.

"Arkadaş, düşün güzeldir, pek iyi bir düştür. Arkadaş,
gördüğün dağ Humbaba'dır. Humbaba'yı yakalayacağız;
onu öldüreceğiz ve ölüsünü dışarı tarlaya atacağız.
Yarın her şey sona erecek:"

İki kez yiımi saatten sonra hafif bir yemek yediler.
İki kez otuz saatten sonra kendilerini dinlenmeye çektiler.
Şamaş'ın önünde bir kuyu kazdılar. Ancak Gılgamış,
dağa tırmandı ve ince ununu dağa serpti (55).

"Dağ! Engidu için bana bir düş getir! Ona, Engidu'ya
da bir işarette bulun!"

Dağ, Engidu için ona bir düş getirdi. Ona, Engidu'ya
da bir işarette bulundu. Pek soğuk bir yel esti, bir
fırtına gelip geçti. Fırtına Gılgamış'ı uyuttu. Gılgamış
uyurken dağların yamaçlarında biten buğdaylar gibi bir
yana devrildi ve Gılgamış'ın çenesi baldırına dayandı
(56). İnsanlara gevşeklik veren uyku onun üstüne düştü.
Uyandığı uykuyu bırakıp yukarı yürüdü, arkadaşına
dedi:

"Arkadaş, beni çağırmadın mı? Niçin uyandım?
Sen beni sarsmadın mı? Niçin korktum? Buradan bir tanrı
geçmedi mi? Organlarım niçin titredi? Arkadaş, üçüncü
bir düş gördüm ve gördüğüm düş çok ürkütücüydü;
gök haykırdı, yeryüzü gürledi! Hava dinginleşti, karanlık
çöktü. Bir yıldırım düştü. Bir yangın yükseldi. Duman
koyulaştı. Ölüm yağdı. Yağan köz oldu; ateş söndü
ve yukarıdan aşağı dökülen (köz olan ateş), küle döndü.
Aşağı gel, tarlada konuşabiİiriz."

Orada Engidu, onun kendisine anlattığı düşü duyunca
Gılgamış'a dedi:

(Buradaki boşlukta, belki, Engidu'nun Gılgamış'ın
gördüğü düşü övmesi ve sonra iki arkadaşın katranları
devirmek için en son kararı vermeleri anlatılmaktadır).

O, eliyle baltayı yakaladı... bir tane de nacakları
vardı: Engidu onu eline aldı ve katranları devirdi; ama
Humbaba gürültüyü duyunca öfkelendi:

"Kimdir o, dağlarımın çocukları olan ağaçların ırzına
geçen? Kimdir o, katranı deviren?"

Bunun, üzerine göksel Şamaş, gökten onlara seslendi:
"İleri gidin, korkmayın!"

(Yaklaşık 80 satırlık boşluk. Görünüşe göre, Gılgamış
ve Engidu, Humbaba'yla yapacakları savaşım için
Şamaş'tan öğüt istediler. Şamaş'ın verdiği olumsuz yanıt,
burada anlatılmış olmalıdır. Çünkü metin şöyle sürüyor.)

...ve ondan sel gibi göz yaşları boşandı. Gılgamış
göksel Şamaş'a dedi:

(İki satır eksik.)

Ancak ben, göksel Şamaş'a baş eğiyorum. Benim
için gösterilen yoldan yürüdüm."

Göksel Şamaş, Gılgamış'ın yalvarmasını dinledi
ve Humbaba'nın önüne büyük fırtınalar çıkardı: Büyük
fırtına, poyraz, kasırga, kum fırtınası, bora fırtınası, kırağı
fırtınası, rüzgar, çam fırtınası! Ona karşı sekiz fırtına
kalktı ve bunlar Humbaba'nın gözlerine savruldu.
İleri gidemedi, geri dönmedi. Hunbaba savaştan vazgeçti.
Bunun üzerine Humbaba, Gılgamış'a seslendi:
"Gılgamış, beni bırakmalısın! Sen benim efendim olmalısın,
ben senin kölen olmalıyım. Ben sana dağlarımın
çocukları olan ağaçları devireyim ve onlardan senin için

evler yapayım."

Engidu, Gılgamış'a dedi:

"Humbaba'nın dediklerini dinleme! Humbaba'yı öldürmelisin!"

(Bunu izleyen boşlukta, Humbaba'nın öldürülmesi ve iki yiğitin geri dönmesi anlatılmaktadır; tabletin son satırı belki şöyle tamamlanmaktadır.)

Gılgamış, Humbaba'nın kesilen başını sırığa dikti.

::::::::::::::::

ALTINCI TABLET

Kirini yıkadı, silahlarını parlattı, başını sallayarak saçının tutamlarını arkaya attı. Kirli giysisini fırlatıp temizini giydi, savaş giysisini giyip beline işlemeli kemerini kuşandı. Gılgamış krallık tacını giyince, Gılgamış'ın güzelliği İştar'ın güzel gözlerini kamaştırdı:

"Gel Gılgamış! Benim güveyim ol! Bana meyveni armağan et (57), armağan etsene! Sen benim kocam ol, ben senin karın olayım! Sana altından ve lacivert taşından yapılmış koşu arabaları koşturayım! Tekerlekleri altın, boynuzları (58) ayna gibi parlayan madenden olsun! Buna ruhlar, dev gibi katırlar koşulsun!

Sen evimize girince seni katran kokuları (59) karşılasın. Büyük rahipler ve soylular ayaklarını öpsünler! Krallar, büyükler ve beyler ayaklarının altına diz çöksünler! Dağların ve ülkelerin ürünlerini sana vergi olarak getirsinler!

Sana keçiler üçüz, koyunlar ikiz yavrulasın! Senin

sıpan bir ester yüküyle koşsun! Arabanın önündeki atın, yarışta birinci olsun! Boyunduruktaki öküzlerinin eşi olmasın!"

Gılgamış, konuşmak için ağzını açıp görkemli İştar'a dedi:

"Seni ha! ... Seninle evlenirsem ne kazanacağım? Nasıl olsa kendimi yağlayacak yağım ve üstüme giyecek giysim var. Yiyecek ekmeğim ve azığım vardır, dahası, tanrılara yaraşır yemeğim, krallara özgü içkilerim bulunur!

(Bir satır eksik. Bundan sonraki parçada, Gılgamış, Tanrıça'yı şu biçimde aşağılıyor.)

... (60)

Sen, soğukta ısıtmayan bir örtüsün! Sen rüzgara ve fırtınaya engel olmayan uydurma bir kapısın! Sen, üstüne örtüleni altında ezen bir fil derisisin! Sen, içinde toplantı yapan yiğitlerin üstüne çöken bir saraysın, sen taşıyıcısının üstünde eriyen bir ziftsin! Sen, taşıyıcısının üstünde boşalan bir kırbasın! Sen taş duvarı çatlatan bir kireçsin! Sen, düşman ülkesini çeken bir yemişsin (61). Giyeni sıkan bir ayakkabısın!

Dostlarından hangisini sonsuz olarak sevdin? Çobanlarından hangisini sürekli olarak beğendin? Haydi sevgililerinin adlarını sayayım!

(Bir satır eksik.)

Senin gençliğinin sevgilisi olan Tammuz'a (62), yıldan yıla ağıtı yazgı kıldın. Sen, renkli çoban kuşunun aşkına düştün; ama ona da vurup kanadını kırdın; şimdi o, ormanlarda "kappi" (63) diye bağırıp duruyor!

Sen, gücü üstün olan aslanın aşkına düştün; ama

sonra ona yedi ve yedi tuzak çukurları kazdın.

Sen, savaşa alışkın olan atın aşkına düştün; ama sonra
ona kırbaç, bizlengiç ve kamçıyı yazgı kıldın; iki kez
yedi saat koşmayı yazgı kıldın; ona suyu bulandırıp içirmeyi
yazgı kıldın; anası Silili'ye sürekli yası yazgı kıldın!

Sen, koyun çobanının aşkına düştün; o, sana durmadan
köz yığıp, günü gününe oğlaklar getirdi; ama
sonra ona vurup kurda döndürdün, şimdi de kendi küçük
çobanları onu kovalıyorlar; dahası, kendi köpekleri
bacaklarını ısırıyorlar. Sonra sen, babanın hurma bahçıvanı
olan İşullanu'nun aşkına düştün; o, sana durmadan
bir sepet hurma getirip günü gününe sofranı donatırdı;
ama sonra ona göz atarak yaklaştın: İşullanu'cığım.... (64)
yiyelim dedin.

(Bir satır çevrilememiştir.)

İşullanu şu yanıtı verdi:

"Sen benden ne istiyorsun? Sanki anam benim için
pişirmedi mi? Ne diye kokmuş, çürümüş yemekleri
yiyecekmişim?..
öyle ekmek ki, kabuğu sazdan ve dikendendir." (65)

(Bir satır eksik)

Sen onun söylediği bu sözleri duyduktan sonra, ona
vurup onu ... (66) döndürdün ve bahçenin içine bıraktın.

(Bir satır çevrilememiştir.)

Şimdi beni seversen, beni de onlar gibi yaparsın."

O, İştar, bunu duyar duymaz öfkelendi; yukarıya
gökyüzüne çıktı. İştar, babası Anu'nun huzuruna gitti.

O, anası Antum'un huzuruna gitti ve dedi:

"Babam! Gılgamış bana sövüyordu! Gılgamış bana kokmuş, çürümüş şeyleri saydı. Kokmuş, çürümüş şeyleri!"

Anu konuşmak için ağzını açıp görkemli İştar'a dedi:

"Önce sen kavgaya başlamadın mı ki? O, sana kokmuş şeyleri saydı. Kokmuş, çürümüş şeyleri!"

İştar, konuşmak için ağzını açıp babası Anu'ya dedi:

"Babam, Gılgamış'ı öldürmesi için bana gökyüzünün boğasını ver!

(Bir satır eksik)

Fakat sen gökyüzünün boğasını bana vermezsen, o zaman ben, cehennemin kapılarını kırar, direklerini fırlatır, kapıları ardına dek açarım. Yaşayanları yemeleri için ölüleri kaldırırım. Dirileri yesinler diye. O zaman dünyada ölüler dirilerden çok olur!"

Anu, konuşmak için ağzını açıp görkemli İştar'a dedi:

"Kızım, benden istediğini yaparsam, yedi kavuz (67) yılları olur. İnsanlar için buğday biriktirdin mi? Hayvanlar için ot bitirdin mi?"

İştar, konuşmak için ağzını açıp babası Anu'ya dedi:

"Baba, insanlar için buğday yığdım, hayvanlar için de ot sağladım! Onların yedi kavuz yıllarında doymaları için insanlara buğday topladım; hayvanlara ot yetiştirdim."

(Üç satır eksik.)

Anu, onun bu sözünü doyunca, gökyüzünün boğasının
zincirini İştar'ın eline teslim etti. O, boğayı yere
indirmek için alıp aşağı götürdü ve onu Uruk ağılına sürdü.

(Bir satır eksik)

Gökyüzünün boğası korku salarak aşağı indi. O, birinci
solumasında yüz kişi devirdi; iki yüz devirdi; üç
yüz kişi...

İkinci solumasında yüz daha devirdi. İki yüz daha,
üç yüz kişi daha.

O, üçüncü solumasıyla Engidu'ya saldırdı. O, Engidu'yu
süseceği anda, Engidu gözetleyip, birdenbire
boynuzlarını yakaladı. Hırsından gökyüzünün boğasının
ağzından köpükler savruldu. Kuyruğunun kalın tarafıyla
Engidu'ya çarpıp onu yere attı.

Engidu, konuşmak için ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

"Eskiden biz kendi kendimize övündük. Şimdi bunu
gösterelim!"

(Dört satır eksik.)

Bunu nasıl yapacağımızı sana öğreteyim: Sen ve
ben ayrılmalıyız, ben boğayı kuyruğundan yakalayayım.

(Üç satır eksik.)

Kılıcın, onun boğazıyla boynuzlarının arasına insin."

Engidu, Gökyüzünün boğasını tutmak için, kovalayıp
sımsıkı kuyruğundan yakaladı. Engidu, onu iki
eliyle tuttu ve Gılgamış, usta bir kasap gibi, kılıcını güçlü

ve güvenli bir vuruşla onun boğazıyla boynuzlarının
ortasına indirdi...

Onlar orada gökyüzünün boğasını öldürdükten sonra,
yüreğini çıkarıp Şamaş'ın önüne koydular. Onlar Şamaş'ın
huzurunda saygıyla eğilip geri çekildiler; sonra
her iki kardeş oturdular.

İştar, Uruk duvarının üstüne çıkıp bir çığlık kopardı:

"Yuh olsun Gılgamış'a! Beni rezil etti; Gökyüzünün
boğasını öldürdü!"

Engidu, İştar'ın bu sözünü duyunca, gökyüzünün
boğasının budunu koparıp ona fırlattı:

"Seni elime geçirseydim, seni de böyle yapardım!
Onun sakatatını (68) koluna asardım!"

İştar, kadın sevgililerini, tapınağın hizmetçilerini ve
orospuları başına toplayıp gökyüzünün boğasının budu
için ağlayıp yakındı.

Gılgamış, bütün silahçı ustalarını çağırdı. Ustalar
boynuzların kalınlığına şaştılar. Her boynuzun dökümü
altmış okkalık lacivert taşındandı. Bu boynuzların kabuğu
iki parmak kalınlığındaydı. Her ikisinin içi yedi
kova yağ alıyordu. Gılgamış, bunları yağ koyması için,
tanrısı Lugalbanda'ya (69) armağan etti. Bunları içeri
götürdü. Tanrı sarayının içindeki kutsal yere astı. Fırat'ta
ellerini yıkadıktan sonra el ele verip Uruk kentinin sokaklarından
geçtiler. Uruk halkı onları görmek için toplandı.
Gılgamış kendi saray cariyelerine şu sözleri söyledi:

"Erkekler arasında en görkemli olan kimdir? Yiğitler
arasında en güçlü olan kimdir?"

"Erkekler arasında en görkemli olan Gılgamış'tır.
Gılgamış, yiğitler arasında en güçlü olandır."

(Üç satır eksik)

Gılgamış, sarayında bir utku şenliği yaptı. Yiğitler,
gece karanlığında rahatça uykuya daldılar. Engidu da
uykuya daldı ve bir düş gördü. Sonra düşünü yorarak yukarı
yürüdü ve arkadaşına dedi:

:::::::::::::::::

YEDİNCİ TABLET

"Arkadaş, neden ötürü yalnızca büyük tanrılar birbirlerine
danıştılar? Bu gece gördüğüm bir düşü dinle:
Anu, Enlil, Ea ve göksel Şamaş toplandılar. Anu, Enlil'e
dedi: "Gökyüzünün boğasını öldürdüklerinden,
Humbaba'yı vurduklarından ve dağın katranını devirdiklerinden
içlerinden birisi ölsün!"

Fakat Enlil dedi:

"Engidu ölsün, ama Gılgamış ölmesin."

Bundan sonra göksel Şamaş kahraman Enlil'e dedi:

"Onlar gökyüzünün boğasını ve Humbaba'yı senin
sözün üzerine (70) öldürmediler mi? Şimdi Engidu suçsuz
yere mi ölecek?"

Enlil göksel Şamaş'a kızdı:

"Çünkü sen, onların dengiymişsin gibi, her gün aşağıya,
yanlarına gidiyorsun!"

Hasta olan Engidu, orada Gılgamış'ın ayaklarının

dibine düşüp kaldı. Gözlerinden yaşlar boşandı. Gözlerinden yaşlar boşanan Engidu'ya Gılgamış dedi:

"Kardeş, sevgili kardeş! Neden kardeşimin yerine
beni suçsuz saydılar?"

Öyleyse: "Şimdi ben bir ruh yanında mı oturuyorum?
Ruhların yeryüzüne çıktığı kapının dibinde mi
oturuyorum (71)? Benim sevgili kardeşimi bundan böyle
gözlerimle göremeyecek miyim?"

(Görünüşe göre bunu izleyen 13 satırlık boşlukta,
belki Engidu'nun sıtma sabuklaması sırasında (72) kendi
hastalığını Humbaba'nın orman önünde duran kapıya
yormuş olması anlatılmıştır.)

Engidu, gözlerini açıp, kapılarla bir insanla konuşur
gibi konuştu; ama ormanın kapılarında akıl ve kavrayış
yoktu.

"İki kez yirmi saatlik yerden senin kerestenin iyiliğini
seçtim. Ben, yüksek katranı görünceye kadar, senin
kerestenin eşine rasgelmedim. Senin yüksekliğin altı
kez on iki endazeye varıyor. Senin enliliğin iki kez on
iki endazeye varıyor (73).

(Bir satır eksik)

Ben seni yapıp Nipur'a getirdim ve orada taktım.
Senden böyle bir iyilik göreceğimi bilseydim, elime bir
balta alır, seni paramparça eder ve Fırat üzerinde gitmek
için bir sal yapardım."

(Elli satırlık boşluk. Engidu, Şamaş'tan lanetini avcının
üzerine indirmesini diler.)

"... Onun kazancını yok et. Onun kollarını güçten

düşür. Onun gidişini beğenme. Peşine düştüğü hayvan
ondan kaçsın; avcı gönlündekine ermesin!"

Fahişeye, orospuya ilenmek için yüreği tutuşuyor:

"Senin yazgını orospu, sana ben yazayım. Bir yazgı ki,
sonu gelmesin; sonsuza dek sürsün! Sana ilençlerin
en kötüsünü savurayım. Karanlık yerin ilenci sabahın
erkeninde karşına çıksın! Gece yarısına kadar zevkinin
evi sana bela olsun (74)!

(Sekiz satırlık boşluk. Anlaşılabildiğine göre Engidu'nun
ilençleri fahişeyi tutuyor.)

Şehir lağımlarındaki pislikler senin yiyeceğin olsun!
Şehirdeki bulaşık suları senin içkin olsun! Yattığın
yer sokak olsun, durduğun yer duvar gölgesi olsun!

(Bir satır eksik.)

Sarhoş ve susuz, yanağına vursun!"

(On satır boşluk)

Şamaş, onun ağzından çıkan sözleri işitince, ona
gökten seslendi: "Engidu, niçin fahişeye, orospuya ileniyorsun?
O fahişe ki, sana yaşamda gereken ekmeği yedirdi.
O, sana ülkede içilen içkiyi içirdi. Görkemli giysi
giydirip, o şanlı Gılgamış'ı sana yoldaş etti. Şimdi senin
kardeşin gibi olan arkadaşın Gılgamış seni, rahat yatağına
yatıracaktır. O seni görkemli bir yatakta rahat ettirecektir.
Esenlik olan bir yerde, solunda bulunan bir
yerde seni oturtacaktır. Yeryüzünün bütün hükümdarları
ayaklarını öpecektir. O, senin için Uruk halkına ah ettirip
onları ağlatacak, mutlu kimselere çevresinde yas
tutturacak ve o, senden sonra bedenini pis ve iğrenç bir
duruma getirip, senin için kendinden geçerek sırtına bir

aslan postu atıp çöllere düşecek."

Bu anda Engidu, Şamaş'tan yiğitin sözünü işitince,
kükreyen yüreği hemen dinginleşti.

(İki satırlık boşluk. Sonra Engidu yeniden fahişeden
söz ediyor; ama görünüşe göre, bu kez Engidu, fahişeye
alaylı bir dilekte bulunuyor:)

"Seni krallar ve beyler sevsin. Kibar delikanlılar senin
için çektikleri karasevdadan dizlerini dövsünler ve
senin yoluna saçlarını yolsunlar! Asker ve subaylar senin
için kemerlerini söksünler! Senin başına lacivert taşı
ve altın dökülsün. Hazine bekçisi önceden üzerine işlemişken,
şimdi onun hazinesi senin için açılsın ve serveti
yoluna saçılsın! Seni tanrıların avlusuna ben götüreyim.
Yedi çocuklu bir karı sana feda edilsin!"

Engidu'nun hasta karnı sancı içindedir. Engidu odasında
yalnız başına yatmaktadır. Gece gördüğü düşü arkadaşına
anlatıyor:

"Arkadaş, bu gece bir düş gördüm. Gök bağırdı, yeryüzü
yanıt verdi. Ben, yalnız başıma kırda kaldım. Orada
asık yüzlü bir adam göründü. Yüzü büyük bir kuşa
benziyordu. Kartal pençesi gibi, tırnaklı pençeleri vardı."

(12 satırlık boşluktan sonra, kalan küçük bir parçadan
elde edilecek sonuca göre, belki Engidu, bu adamın
kendisine bir ölümün garip biçimini nasıl gösterdiğini
anlatmıştır:)

"Sonra o adam, beni tümüyle değiştirdi. Kollarım
sanki kuşlar gibi tüylendi. Beni elimden tutarak; karanlığın
evine, Irkalla'nın (75) oturduğu yere, içine ayak basanı
bırakmayan eve, dönüşü olmayan yola, içinde oturanın
ışıktan yoksun kaldığı eve, tozun besin olduğu, çamurun

yemek olduğu yere, insanın kuşlar gibi tüylü giysiler taşıdığı ve karanlık yerde ışığın görünmediği eve götürdü.

Girdiğim tozun evinde (76), tahtlar devrilmiş, kral taçları yere atılmıştı. Anu ve Enlil'e vekil olan, en eski zamandan beri ülkeye egemen olan krallık tacı taşıyan beyler, tepelerinde kızarmış et taşıyorlar, çörek taşıyorlar, içmek için kırbalarında soğuk sular taşıyorlardı.

Girdiğim tozun evinde, yüksek rahipler ve bakanlar, kutsallık taşıyan kimseler oturuyor. Tanrıların yakınları oturuyor, büyük tanrıların yağladığı rahipler (77) oturuyor, Etana (78) oturuyor, Şumukan (79) oturuyor, Yer Tanrıçası Ereşkigal oturuyor ve bunun önünde yerin yazmanı Belitseri diz çöküyor. Belitseri, elinde bir yazı levhası tutarak Ereşkigal'a okuyor. O, yönünü çevirip bana baktı."

(Bundan sonra, yaklaşık elli satırlık boşluk geliyor. Anlaşıldığına göre Gılgamış anasına sesleniyor.)

"Onunla birlikte her güçlüğe katlandım. Onunla birlikte nerelere gittiğimi düşün! Benim arkadaşım iyi şeyler haber vermeyen bir düş gördü."

Onun düşü gördüğü gün, sona ermişti. Bundan sonra Engidu bir gün, iki gün yattı. Ölüm Engidu'nun yatak odasında oturuyor. Beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu gün... Engidu'nun hastalığı ağırlaştıkça ağırlaştı. On birinci ve on ikinci gün Engidu ölüm döşeğine yattı. Bunun üzerine Gılgamış'a bağırıp ona dedi:

"Arkadaş, ben bir ilence uğradım! Savaşta ölen bir adam gibi ölmüyorum. Savaştan korktuğum için şimdi onursuz ölüyorum. Arkadaş her kim savaşta ölürse talihlidir;

ama ben düşkün bir durumda ölüyorum."

::::::::::::::::

SEKİZİNCİ TABLET

Gün ağarmaya başlar başlamaz, Gılgamış ağzını
açıp arkadaşına dedi:

(Yaklaşık 20 satırlık boşlukta, Gılgamış, Engidu'ya
gençliğini, birlikte yaptıkları işleri, özellikle Humbaba'nın
ölümünü anımsatıyor. Tablet çok kırık olduğu
için çevirmeye olanak yoktur. 22-50 satır tümüyle kırıktır.
Bu satırlarda Gılgamış'ın, Uruk'un ileri gelenlerini
Engidu'nun ölüm döşeğine çağırttığı anlatılmış olabilir.)

Bundan sonra Gılgamış şöyle haykırdı:

"Beni dinleyin! Siz, yaşlılar, beni dinleyin! Ben Engidu
için ağlıyorum. Arkadaşım için. Ağıtçı kadınlar gibi
acı sızı döküyorum. Sen belimin satırı, elimin yayı!
Kemerimin kılıcı! Önüme siper olan kalkan! Benim bayramlık
giysim! Benim biricik sevincim! Kötü bir düşman
kalkıp beni soydu (80)!

Benim dostum, dağlarda tek başına gezen yaban
eşeğini (81) kovalayan katırcığım (82)! Ey çölün parsı!
Dostum! Engidu! Yoldaşım! Dağlarda tek başına gezen
yaban eşeğini kovalayan katırcığım.

Biz istediğimize kavuşmuş, dağlara tırmanmıştık.
Gök yüzünün boğasını yakalamış ve onu öldürmüştük.
Kimsenin girmediği yere girmiş, Humbaba'yı yok etmiştik!
Şimdi seni yakalayan bu uyku nedir? Sen karanlığa
gömüldün. Beni dinlemiyorsun!"

Gözünü yokladı; ama Engidu artık gözünü açmadı.

Yüreğini yokladı; yüreği atmadı... Duyduğu acıdan aslan gibi bir böğürtü kopardı. Tıpkı yavruları aşırılan dişi bir aslan gibi. O, Engidu'nun yüzüne kapanıp saçlarını yoldu ve ortalığı dağıttı. Güzel giysilerini paralayıp yerlere fırlattı..

(Yaklaşık 80 satır boşlukta, Gılgamış'ın Engidu'yu yedi gün, yedi gece beklettiği anlatılıyor olmalı. O, acı dolu çığlıklarıyla arkadaşını yaşama geri döndüreceğini umuyordu.)

Seni rahat yatakta yatıracağım. Evet, seni görkemli bir yatakta rahat ettireceğim. Evet, bir onur konumunda seni dinlendireceğim. Esenlik olan bir yerde. Solumda bulunan bir yerde seni oturtacağım. Yeryüzünün bütün hükümdarları senin ayaklarını öpsünler. Senin için Uruk halkına yas tutturacağım; mutlu kimselere çevrende acı dolu çığlıklar attıracağım ve ben, senden sonra bedenimi pis bir duruma getirip senin için kendimden geçeceğim. Sırtıma bir aslan postu alıp çöllere düşeceğim."

(Bundan sonra 137 satırlık bir boşluk geliyor ki, bu boşlukta Engidu'nun gömülmesi anlatılmış olmalıdır. Aşağıdaki dört satırın ne anlattığını bilmiyoruz).

Gün ağarır ağarmaz, dışarı, Elemmaku'dan (83) yapılmış büyük bir sofra çıkardı. Akikten bir fincanı balla doldurdu. Lacivert taşından bir fincanı tereyağla doldurdu.

(Tabletin geri kalan 25 satırı kırılmıştır).

:::::::::::::::::

DOKUZUNCU TABLET

Gılgamış, arkadaşı Engidu için acı gözyaşları döküp kırlara koşarak dedi: "Ben ölmeyecek miyim? Ben

de Engidu gibi ölmeyecek miyim?

Gönlümü üzüntü kapladı. Bana ölüm korkusu geldi.
Şimdi kırlara koşuyorum. Ubar- Tutuş'un oğlu Utnapiştim'e
gitmek için yol aldım. İvedilikle oraya gidiyorum.
Dağın geçitlerine gece vardım. Aslanları görüp
korkuttum. Başımı yukarı kaldırıp Ay Tanrısı'na yalvardım.
Bu yalvarışım bütün tanrılara yöneldi: Korkulu
yerde beni sağ bırakın!"

Gılgamış sonunda uykuya daldı ve gördüğü bir düşü
onu irkiltip uyandırdı. Gılgamış şöyle bir düş gördü:
O ayın parlak ışığında yürüyerek bir sürü aslana rasladı.
Bunları görünce yaşamından zevk aldı; satırını kaldırıp
koluna astı ve kemerine takılı kılıcını kınından sıyırıp
aslanların arasına daldı. Bunlardan ikisini öldürüp
gerisini dağıttı (84). Öldürülen bu iki aslanın yeşim taşından
yontularını yaptı. Yontuları boyadı ve üzerlerine
aslanların adlarını kazıdı. Birisine ..., ötekine de ... dedi
ve her iki yontuyu, gece kendisini aslanların tehlikesinden
koruması için, Ay Tanrısı'na armağan etti (85).

(22 satırlık boşluk. Gılgamış bir dağa geldi.)

Dağın adı Maşu'dur (86). Gılgamış bu Maşu dağına
gelince, günü gününe güneşin çıkmasını ve girmesini
bekleyen (87), başları gökyüzüne kadar yükselen ve
göğüslerine kadar cehenneme batmış bulunan iki akrep
insanın, bu dağın kapısını beklediklerini gördü. Bunlar
öylesine korku vericiydi ki, korkudan yüzlerine bakılmazdı.
Bunların görünüşü ölümdür. Bunların korkunç
görünümü tüyleri ürpertiyor ve dağları deviriyor. Bunlar,
güneşin dağdan çıkmasını da ve dağa girmesini de
bekliyorlar. Gılgamış, bunları görünce korkudan ve dehşetten
gözü karardı ve o, aklını başına toplayıp bunların
yanına yaklaştı.

Akrep adam karısına seslendi:

"Buraya, bize gelenin vücudu tanrı etinden midir?"

Akrep adamın karısı ona yanıt verdi:

"Onda üçte iki tanrılık, üçte bir insanlık vardır!"

Akrep adam, insan yüzlü, tanrıların çocuğuna seslenip
şu sözleri söyledi:

"Neden ötürü bu denli uzun yol yürüyüp buraya benim
yanıma kadar geldin? Geçit vermez ırmakları geçtin?
Başına gelenleri bilmeyi pek isterdim."

(28 satırlık boşluk. Gılgamış yanıt verdi.)

Utnapiştim için, atam olan Utnapiştim'in yolunda!
O, tanrıların arasına girdi ve tanrıların toplantısında yaşama
kavuştu. Ondan ölüm ve yaşamı soracağım!"

Akrep adam ağzını açıp Gılgamış'a dedi:

"Gılgamış, bunu bilecek insan yoktur! Dağların kapuzuna
(88) kimseler girmedi. Dağların içinde iki kez
on iki saat uzaklığında bir boğaz vardır; içi koyu karanlıktır.
Işık yoktur. Güneş doğduğu zaman dağın kapısı
açılır, battığı zaman kapı kapanır."

(73 satırlık boşluk. Görünüşe göre Gılgamış Akrep
adama yalvarıp yakararak dağdan geçmek için izin almak
gereğini duymuştur.)

Akrep adam konuşmak için ağzını açıp Gılgamış'a
şu sözleri söyledi:

"Yürü Gılgamış, korkma! Sana Maşu dağlarının

yolunu açıyorum. Dağları ve tepeleri güvenerek aş!
Ayakların seni sağlıkla yurda götürsün! Dağın kapısı
önünde açılsın!"

Gılgamış bunu duyar duymaz, Akrep adamın sözüne
uyup, Şamaş'ın yolunda dağın kapısından içeri ayak
bastı. O, bir kez iki saat ileri gidince koyu karanlığa düştü.
Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın
arkasında ne olduğunu ona göstermedi. O, iki kez iki saat
ileri gidince: koyu karanlığa düştü. Işık görünmedi.
Küçük bir ışık sızıntısı, karanlığı arkasında ne olduğunu
ona göstermedi. O, iki kez üç saat ileri gidince: koyu
karanlığa düştü. Işık görünmedi, küçük bir ışık sızıntısı,
karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi.
O, iki kez dört saat ileri gidince: koyu karanlığa düştü.
Işık görünmedi, küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın arkasında
ne olduğunu ona göstermedi. O, iki kez beş saat
ileri gidince: boyu karanlığa düştü. Işık görünmedi.
Küçük bir ışık sızıntısı, karanlığın arkasında ne olduğunu
ona göstermedi. O, iki kez altı saat ileri gidince: koyu
karanlığa düştü. Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı,
karanlığın arkasında ne olduğunu ona göstermedi.
O, iki kez yedi saat ileri gidince: koyu karanlığa düştü.
Işık görünmedi. Küçük bir ışık sızıntısı karanlığın arkasında
ne olduğunu ona göstermedi. O, iki kez sekiz
saat ileri gidince yorgunluktan soluyordu; fakat karanlık
koyuydu, ışık yoktu. O, iki kez dokuz saat ileri gidince:
onun alnına kuzey yeli vurdu. O, iki kez on saat
ileri gidince: kapıya yaklaştı...

(Bir satır eksik)

O, iki kez on bir saat ileri gidince: güneş girmeden,
o dışarı çıktı (89). O, iki kez on iki saat ileri gidince: aydınlık
parlıyordu. O, cins taşlarla dolu bir bahçeye girdi.
Bunların görkemini görünce rahatladı. Akikten meyveler
taşıyan üzüm salkımları (90) dallarda asılıdır. Görünüş

çok hoştu. Lacivert taşı goncalar taşıyor, meyveler
taşıyor; görünüşü bir zevktir.

(6'ncı sütunun küçük kalıntıları cins taşlar bahçesini
sonuna dek betimliyor.)

::::::::::::::::

ONUNCU TABLET

Sakiye Siduri (91), denizin ıssız bir köşesine yerleşmiştir.
O tahtında oturuyor. Sakiye için ağaçtan ayaklar
yapılmıştır. Bu ayaklar üzerine altından yapılmış şıra
fıçıları konmuştur. Tanrıça sık bir duvak örtünmüştür.
Yüzü görünmemektedir.

Gılgamış koşup onun yanına geldi. Kirle örtülüdür.
Bir posta bürünmüştür. Bedeninde tanrı eti vardır. Gönlü
üzgündü. Yüzü uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne
benziyordu.

Sakiye, onu uzaktan görünce içinden düşünerek
kendi kendisine şöyle söylendi:

"Her halde bu adam bir yabanıl hayvan öldürücüsüdür;
ama yolu neden buraya düştü?"

Sakiye onu görünce, kapıyı dışardan ve içerden sürgüledi.
Ancak Gılgamış onun ne yaptığına iyice dikkat
etti. O, çenesini kaldırıp bağırmaya başladı. Gılgamış
ona, Sakiye'ye seslendi:

"Sakiye, ne gördün de kapını sürgüledin? Kapını
sürgüleyip, sürgü üstüne sürgü vurdun. Senin iç kapını
döverim ve sürgüsünü kırarım!"

(Bundan sonraki boşlukta, olasıdır ki, Şamaş'ın

günlük dönüşü sırasında Sakiye Siduri'ye uğradığı zaman Siduri'nin Gılgamış hakkında Şamaş'a verdiği bilgi anlatılmıştır).

"O, yabanıl hayvanları avlayıp postlarını giyiyor ve etlerini yiyor. Gılgamış şimdiye dek hiç kimsenin varamadığı hedefe ne zaman varacaktır? Ne zaman uygun yeli izleyecektir?"

Şamaş düş kırıklığına uğrayarak ona dönüp, Gılgamış'a dedi: "Gılgamış, nereye koşuyorsun? Sen aradığın yaşamı bulamayacaksın!"

Gılgamış ona, yiğit Şamaş'a dedi:

"Kırlarda şuraya buraya koştuktan ve dolaştıktan sonra, yerin altında başımı dayayıp bütün yıl uyuyacak mıyım? Hayır! Gözlerim güneşi görmek istiyor. Kendimi güneşin aydınlığına kandırmak istiyorum. Benim için karanlık, aydınlık kadar uzaktır. Fakat ölüm, ne zaman güneşin ışığını görebilmiştir?

(Bundan sonraki boşlukta, Şamaş'ın Gılgamış'a avutucu bir yanıt verip vermediği pek belli değildir: Bu arada Şamaş gittikten sonra Gılgamış, Sakiye Siduri'yle yine başbaşa kalmıştır).

Gılgamış ona, Sakiye'ye dedi:

"Ben gökyüzünden aşağıya inen boğayı yakalayıp yok ettim. Ben katran ormanının bekçisini vurdum. Katran ormanında oturan Humbaba'yı öldürdüm. Dağların geçidindeki aslanları öldürdüm."

Sakiye ona, Gılgamış'a dedi:

"Eğer sen bekçiyi vuran, katran ormanında oturan

Humbaba'yı öldüren, dağların geçidindeki aslanları öldüren, gökyüzünden aşağı inen boğayı yakalayıp yok eden Gılgamış'san ne diye yanakların erimiş? Ne diye yüzün çarpılmış? Ne diye gönlün hoş değil? Ne diye yüzün

arıklamış? Ne diye gönlünde üzünç var? Ne diye yüzün uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne dönmüş? Ne diye yüzün ayazdan ve güneşin sıcağından çökmüş? Ne diye krallığı unutup kırlarda dolaşıyorsun?"

Gılgamış ona, Sakiye'ye dedi:

"Benimle birlikte bütün güçlüklere katlanan, aşırı sevdiğim arkadaşım, benimle birlikte bütün güçlüklere katlanan, aşırı sevdiğim Engidu, insanlığın yazgısına kavuştu (92).

Onun için gece ve gündüz ağladım. Onun gömülmesine razı olmadım. Acaba arkadaşım sesime uyanacak mı diye. Yedi gün yedi gece böyle yaptım. Burnundan kurtlar düşünceye kadar. O, oraya gitti gideli yaşamı bulamadım. Bir haydut gibi kırların ortasında dolaşıyorum. Sakiye, şimdi senin yüzüne bakıyorum. Sonsuz derdim olan ölümü görmeyim diye!"

Sakiye ona, Gılgamış'a dedi:

"Gılgamış nereye koşuyorsun? Sen aradığın yaşamı bulamayacaksın. Tanrılar insanları yarattığı zaman, onlar insanlara ölümü verip yaşamı kendi ellerinde tuttular. Ey Gılgamış! Karnın dolu olsun, gece gündüz kendini eğlendir! Her gün bir şenlik yap! Gece gündüz hora tepip oyna! Üstün temiz olsun. Başın yıkansın. Suyla yıkanmış ol! Elindeki küçüğe bak. Karın kucağında gününü görsün!"

(Küçük boşluk).

Gılgamış ona, Sakiye'ye dedi:

"Şimdi, Sakiye, Utnapiştim'e giden yol hangisidir? Haydi bana onun simini (93) ver! Bana simi versene!

Olursa denizi aşayım; olmazsa kırdan geçip gideyim!

Sakiye ona, Gılgamış'a dedi:

"Gılgamış, şimdiye dek böyle bir geçit yoktu. Eskiden beri denizi hiç kimse aşmamıştır. Denizi aşan yalnızca yiğit Şamaş'tır. Şamaş'tan başka, öte geçeye kim gider? Geçiş güçtür. Deniz yolu çetindir. Bundan başka orada ölüm suyu da vardır. Bu, denizin önünü kapar! Gılgamış, şimdi denizi aşsan bile, ölüm suyuna varsan bile, yine ne yapacaksın? Gılgamış orada bir Urşanabi var. O, Utnapiştim'in gemicisidir. Onunla birlikte Taştankiler (94) var. Urşanabi, orman içindeki kertenkeleyi toplar. Onu sen kendin bulmalısın. Olursa onunla birlikte aş; olmazsa geri dön!"

Gılgamış bunu duyar duymaz, satırını kaldırıp koluna astı ve kemerine takılı kılıcını kınından sıyırıp ormanın içine dalarak, Taştankilerin yanına indi ve bir ok gibi onların arasına düştü.

(Belki küçük bir boşluk)

O hırsla onları darmadağın etti. Bu sırada Urşanabi geri dönüp Gılgamış'ın tepesine dikildi ve onun gözlerine baktı. Urşanabi ona, Gılgamış'a dedi:

"Söyle bakalım senin adın nedir? Ben uzaktaki Utnapiştim'in kölesiyim!"

Gılgamış ona, Urşanabi'ye dedi:

"Benim adım Gılgamış'tır. Ben, Anu'nun evi olan Uruk'tan gelenim. Ben, dağlarda iz güdenim. Uzun bir yoldan, güneşin çıktığı yoldan gelenim. Urşanabi, şimdi seninle yüz yüzeyim. Bana uzaktaki Utnapiştim'i göster!"

Urşanabi ona, Gılgamış'a dedi:

"Ne diye yanakların erimiş? Ne diye yüzün çarpılmış?
Ne diye gönlün hoş değil? Ne diye yüzün arıklamış?
Ne diye gönlün üzgün? Ne diye yüzün uzun yolculuk
yapan bir yolcunun yüzüne dönmüş? Ne diye yüzün
ayazdan ve güneşin sıcağından çökmüş? Ne diye
krallığı unutup kırlara düşüyorsun?"

Gılgamış ona, gemici Urşanabi'ye dedi:

"Urşanabi, yanaklarım erimesin mi, yüzüm çarpılmasın mı,
gönlüm üzgün olmasın mı, yüzüm uzun yolculuk
yapan bir yolcunun yüzüne dönmesin mi, yüzüm
ayazdan ve güneşin sıcağından çökmesin mi, krallığı
unutup kırlara düşmeyim mi?

Benim dostum, dağlarda tek başına gezen yaban
eşeğini kovalayan katırcığım! Ey çölün parsı! Dostum
Engidu! Yoldaşım! Dağlarda tek başına dolaşan yaban
eşeğini kovalayan katırcığım!

Biz isteğimize kavuşmuş, dağlara tırmanmıştık.
Gökyüzünün boğasını yakalamış ve onu öldürmüştük.
Kimsenin girmediği yere girmiş, Humbaba'yı yok etmiştik.
Dağların yolaklarında aslanlar vurmuştuk!

Benimle birlikte bütün güçlüklere katlanan, aşırı
sevdiğim arkadaşım; benimle birlikte bütün güçlüklere
katlanan aşırı sevdiğim Engidu'yu insanlığın yazgısı
yakaladı.

Onun için altı gün yedi gece ağladım. Onun gömülmesine
razı olmadım, burnundan kurtlar düşünceye kadar.

Arkadaşımın başına gelenler, benim de başıma gelecek

diye korktum. Ölümden korktuğumdan kırlara
düştüm. Arkadaşımı düşünmek beni daha çok sıktığından,
kırlarda uzun yolculuk yapıyorum. Engidu'yu düşünmek
beni daha çok sıktığından, kırlarda uzun yollar
yürüyorum!

Ah, nasıl susayım? Ah, nasıl susayım? Kırlarda şuraya
buraya koştuktan sonra, yerin altına başımı dayayıp
bütün yıl uyuyacak mıyım? Hayır! Gözlerim güneşi
görmek istiyor. Kendimi güneşin aydınlığına kandırmak
istiyorum. Benim için karanlık, aydınlık kadar
uzaktır. Ama ölü, ne zaman güneşin ışığını görmüştür?"

Gılgamış ona, gemici Urşanabi'ye dedi:

"Şimdi, Urşanabi, Utnapiştim'e giden yol hangisidir?
Haydi bana onun simini ver! Bana simi versene!
Olursa denizi aşayım; olmazsa kırdan geçip gideyim!"

Urşanabi ona, Gılgamış'a dedi:

"Ey Gılgamış, kendi ellerin geçişe engel oldular!
Sen Taştankileri darmadağın ettin... sen kürekçileri yok
ettin. Taştankiler darmadağın oldukları için geçit yoktur!
Gılgamış, baltayı eline al! Hemen aşağı ormana geri
git, karşına çıkacak olan beş kez on iki endaze uzunluğundaki
yüz yirmi küreği kes ve sonra onlara meme
biçiminde ayna (95) yapıp bana getir!"

Gılgamış, bunu duyar duymaz baltayı eline aldı ve
belinden kılıcı sıyırıp aşağı, ormana geri gitti. Beş kez
on iki endaze uzunluğunda gördüğü yüz yirmi küreği
kesti ve onlara meme biçiminde ayna yapıp Urşanabi'ye
getirdi.

Gılgamış ve Urşanabi gemiye bindiler. Gemiyi dalgaların
üzerine oturtup denize açıldılar. Bir ay on beş

günlük yol üç günde kestirildi. Urşanabi, böylece ölüm suyuna dek vardı.

Urşanabi ona, Gılgamış'a dedi:

"Sakın Gılgamış! Bir kürek al! Ölüm suyu eline değmesin. Gılgamış ikinci küreği, üçüncü ve dördüncü küreği al! Gılgamış, beşinci küreği al! Altıncı ve yedinci küreği al! Gılgamış, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu küreği al! Gılgamış, on birinci küreği, on ikinci küreği al!"

Gılgamış, böylece bu yüz yirmi küreği kullanmıştı.
O, bu sırada kemerini çözdü... Gılgamış, üstündeki giysiyi çıkarıp, geminin anbarını (sintine) pençesiyle boşaltarak gemiyi yukarı kaldırdı.

Utnapiştim, onu uzaktan görünce, içinden kendi kendine şöylece söylendi:

"Geminin Taştankileri niçin kırılmış? Geminin sahibi olmayan biri niçin gemiye bindi? Buraya gelen benim adamlarımdan biri değildir."

(Üç satır eksik)

"...günlün benden ne diliyor?"

(20 satırlık boşluk. Gılgamış Utnapiştim'e vardı.)

Utnapiştim ona, Gılgamış'a dedi:

"Ne diye yanakların erimiş? Ne diye yüzün çarpılmış? Ne diye gönlün hoş değil? Ne diye yüzün arıklamış? Ne diye gönlün üzgün? Ne diye yüzün, uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne dönmüş? Ne diye yüzün ayazdan ve güneşin sıcağından çökmüş? Ne diye

krallığı bırakıp kırlara düşüyorsun?"

Gılgamış ona, Utnapiştim'e dedi:

"Utnapiştim, yanaklarım erimesin mi, yüzüm arıklamasın mı, gönlüm üzgün olmasın mı, yüzüm uzun yolculuk yapan bir yolcunun yüzüne dönmesin mi, yüzüm ayazdan ve güneşin sıcağından çökmesin mi, krallığı unutup kırlara düşmeyim mi?

Benim dostum, dağlarda tek başına dolaşan yaban eşeğini kovalayan katırcığım! Ey çölün parsı! Dostum Engidu! Yoldaşım! Dağlarda tek başına dolaşan yaban eşeğini kovalayan katırcığım!

Biz, isteğimize kavuşmuş, dağlara tırmanmıştık. Gökyüzünün boğasını yakalamış ve onu öldürmüştük. Kimsenin girmediği yere girmiş, Humbaba'yı yok etmiştik! Dağların yolaklarında aslanları vurmuştuk!

Benimle birlikte bütün güçlüklere katlanan, aşırı sevdiğim Engidu'yu, insanlığın yazgısı yakaladı.

Onun için altı gün yedi gece ağladım. Onun gömülmesine razı olmadım, burnundan kurtlar düşünceye kadar.

Arkadaşımın başına gelenler, benim de başıma gelecek diye korktum. Ölümden korktuğumdan kırlara düştüm. Arkadaşımı düşünmek, beni daha çok sıktığından kırlarda uzun yolculuk yapıyorum! Engidu'yu düşünmek, beni daha çok sıktığından, kırlarda uzun yollar yürüyorum!

Ah, nasıl susayım? Ah, nasıl susayım? Sevdiğim arkadaşım toprak oldu! Sevdiğim arkadaşım Engidu toprak oldu!

Ben de onun gibi yatmayacak mıyım ve onun gibi

sonsuza dek uyumayacak mıyım?"

Gılgamış ona, Utnapiştim'e dedi:

"Hadi gidelim. Herkesin ağzında dolaşan, uzaktaki
Utnapiştim'i görmek istiyorum (96). Bütün ülkeleri
yürüyerek geçtim. Sarp dağlar aştım. Bütün denizleri geçe
geçe geldim. Gözlerim tatlı uykuya doymadı. Her zaman
gecelemeden özeğim tükendi. Organlarımı sızı kapladı.
Daha Sakiye'nin evine varmadan üstüm başım paralandı.
Ayı, sırtlan, aslan, pars, kaplan, yağmurça ve dağ
keçisi öldürdüm. Bunların etlerini yiyip derilerini giyiyordum.
Çektiğim bu yıkım, artık önüme kapısını kapasın.
Zift ve katran bu kapıyı tıkalı tutsun. Artık bana
çocuk sevinci verilsin."

(Bir satır anlaşılmamıştır)

Utnapiştim ona, Gılgamış'a dedi:

"Ey Gılgamış, sen bir tanrı çocuğu olduğun halde
niçin yoksulluğa düştün? Niçin tanrıların ve insanların
alınyazılarına karşı geliyorsun? Baban ve anan sana hep
iyi şeyler gösterdi. Ey Gılgamış, niçin aptala döndün?

(30 satırdan çok süren bir boşluktan sonra, Utnapiştim'in
sözü kesilmiyor gibi görünüyor.)

Kızgın ölüm, insanı sinsi sinsi hep arkadan izler.
Herhangi bir zamanda bir ev yaparız, herhangi bir zamanda
bir belge damgalarız. Herhangi bir zamanda kardeşler
arasında miras pay ederler. Herhangi bir günde
bu kardeşler arasında kavga çıkar (97).

Herhangi bir günde ırmak taşar ve ülkeyi su basar.
Balıkçıl kuşları ırmak boyunca uçarlar. Irmağın yüzü güneşin
yüzüne bakar; ama, eskiden beri hiçbir şeyde kararlılık

görülmez (98).

Çalınan da, ölen de birdir. Ölümün biçimi çizilmez.
Be hey insan oğlu, be hey adam; beni kutsadıktan sonra (99), büyük tanrılar olan Anunnaki (100) toplandı. Yazgıyı oluşturan And (101) tanrıçası, onlarla birlikte alınyazısını belirledi. Ölümü ve yaşamı onlarla birlikte saptadı; ama onlar ölümü bildirmediler."

::::::::::::::::

ON BİRİNCİ TABLET

Gılgamış ona, uzaktaki (102) Utnapiştim'e dedi:
"Utnapiştim, sana bakıyorum, biçimin başka değil; benim gibisin. Evet, benden ayrı değilsin, benim gibisin!

Senin yüreğin savaş için yaratılmıştır! Nasıl oluyor da böyle sırt üstü yatıyorsun? Anlat! Tanrıların toplantısında yaşamı aramaya nasıl karar verdin?"

Utnapiştim ona, Gılgamış'a dedi:

"Gılgamış, sana gizli bir şey açayım. Tanrıların gizini söyleyeyim: Şurippak (103), senin bildiğin bir kent, Fırat'ın kıyısındadır. Bu kent çok eskiden varken, tanrılar bu kentin yanındaydılar. Tanrıların aklına bir tufan yapmak geldi. Bunların babaları soylu Anu, hükümdarları yiğit Enlil, büyük vezirleri Ninurta, su yolcuları Ennagi ve Bilge Ea da onların toplantısında yer aldı. Ea, tanrıların verdikleri kararı, kamıştan bir çite anlattı:

"Kamış çit, kamış çit! Duvar, duvar! Kamış çit dinle, duvar anımsa (104)! Şurippaklı Ubar-Tutu'nun (105) oğlu (106), evi sök. Bir gemi yap. Serveti bırak. Yaşamı ara! Mülkten nefret et! Canını kurtar! Canlı yaratıkların her türünden geminin içine yükle. Yapacağın geminin

her yanı uyumlu bir ölçüde olsun. Onun eni ve
boyu bir ölçüde olsun. Yağmura karşı onun her yanına
bir çatı kur."

Ben, bunu anlar anlamaz Ea'ya, efendime dedim:

"İyi, anlaşıldı efendim. Şimdi bana ne dedinse iyi
dikkat ettim. Ben yapacağım. Fakat, kent halkı ve yaşlılar
sorarsa ne diyeyim?"

Ea, konuşmak için ağzını açıp bana, kölesine dedi:

"Be adam, insanlara şöyle dersin: Sanırım Enlil
benden nefret etmeye başladı. Bunun için sizin kentinizde
artık kalmayacağım. Enlil'in toprağına artık ayak
basmayacağım. Apsu'ya (107) inmek istiyorum. Orada
beyim, Ea'nın yanında kalacağım. Ea, üzerinize bir bereket
yağmuru yağdıracaktır. Bundan sonra, tufan, kuşların
saklı yuvalarını ve balıkların sığınaklarını size getirecek
ve bol ürün alacaksınız. Bulutları güden bey, üstünüze
gerçek bir buğday yağmuru yağdıracaktır."

Halk çevresine toplandı.

(Bundan sonraki 4 satırda yaşlıların ve gençlerin
gemiye gerekli gereçleri taşıdıkları anlatılmaktadır.)

Küçük yavrular bile gemi için zift taşıyorlardı. Güçlü
erkekler gemiye yedek kereste getiriyorlardı. Beşinci
günde geminin kaburgasını oluşturdum. Geminin temeli
(omurgası) bir iku (108) genişliğindeydi. Kenarları
(küpeştesi) iki kez on kamış (109) yüksekliğindeydi.
Üst güvertesi de alt güverteye tümüyle eşitti. Bunun da
her yanı, iki kez on kamış uzunluğundaydı. Bundan sonra
geminin dış yüzünü (bordasını) hazırladım ve onları
boyadım. Gemiyi altı katlı yaptım. Geminin alt ve üst
güvertelerini yedi bölüme ayırdım, ambarını da dokuza

böldüm. Ortasına da su kazıkları çaktım (110). Güzel
kürek seçtim. Ve geminin yedeklerini ambara koydum.
Eritmek için kazana 21600 ... zift döktüm (111). Bunun
yarısını saf zift olarak gemiye sakladım. Tekneciler,
gemiye 10800 şırlık (112) getirdiler. Bunun üçte biri
peksimet kızartmak için harcandı; üçte ikisini de gemici
sakladı. İşçilere çok sığır kestim. Ve her gün koyun
boğazladım. Ustalara, ırmak suyu gibi bira, rakı, şırlık
ve şarap akıtıldı. Bunlar, Nevruz bayramına benzer
bir bayram kutladılar. Ustayı yağlamak için kendi elimi
de bulaştırdım. Gemi yedinci günde tamam oldu. Gemiyi
kızaktan indirmek güç oldu. Çünkü, geminin üçte
ikisi suya girinceye dek, onu, kızak üzerinde aşağıdan
ve yukarıdan itmek zorunluğu vardı.

Elime geçen her şeyi içine yükledim. Elime geçen
her gümüşü içine yükledim. Elime geçen her altını içine
yükledim.

Bütün soyumu, sopumu ve kavmimi gemiye bindirdim.
Yazının yabanıl, yazının evcil hayvanlarını ve bütün
ustaları gemiye aldım.

Şamaş, bana bir süre verdi: bulutları güden, akşamleyin
bir buğday yağmuru yağdıracak diye. O zaman gemiye
bin ve kapını (lumbar ağzı) kapa diye. Bu süre yaklaştı:
bulutları güden, akşamleyin buğday yağmurunu
yağdırıyordu. Ben havanın yüzüne baktım. Hava, bakılmayacak
kadar korkunçtu.

Ben geminin içine bindim ve kapımı kapadım. Gemici
Pusur-Amurri'ye, gemiyi yaptığından dolayı, sarayı
her şeyiyle teslim ettim. Artık gökten kara bulutlar
yükseldi. Bulutların içinde Adad (113) gürledi. Şullat
ve Haniş (114), tanrıların kafilesini çekiyorlardı. Saray
ulular, bunların peşi sıra dağları ve ovaları aşıyorlardı.
Büyük İra (115), bütün bentlerin kazıklarını çekti. Ninurta

da ilerleyip büyük havuzun sularını boşandırdı.
Anunnaki tanrıları, meşaleleri yukarı kaldırıyorlardı.
Tanrıların saçtıkları ışın, ülkeyi kızıla boğuyordu. Fırtına
tanrısının saçtığı yalım, gökyüzünü yalıyordu. Bütün
güneşin ışıklarını kararttılar. Büyük fırtına, ülkeyi
bir çanak gibi parçaladı. Bir gün karayel esip hepsini sildi
süpürdü. Sonra birdenbire poyraz esip ülkenin altını
üstüne getirdi. Rüzgarlar insanların tepesinde savaş
edercesine çarpıştılar. Kimse kimseyi göremiyordu. Ve
gökten bakılınca insanlar tanınmıyordu. Tanrılar bile
tufandan korkarak geri çekildiler. Ve göğün en yüksek
katına kadar çıktılar. Tanrılar, orada bir köpek gibi kıvrılmışlardı.
Göğün en son eteklerinde büzülüp yatıyorlardı.
İştar çocuğuna ağlayan bir ana gibi bağırıyordu.
Tanrıların ecesi, güzel sesiyle ah ediyordu: Yazık o güne.
O gün çirkef olsun. Benim, tanrılar meclisinde kötülük
buyurduğum o gün. Ben nasıl oldu da tanrılar toplantısında
kötülük buyurdum? Nasıl oldu da insanları
yok etmek için bu savaşımı buyurdum? Benim sevgili
insanlarım, denizi balıklar gibi doldursunlar diye mi doğuyordu?

Anunnaki tanrıları onunla birlikte ah ediyorlardı.
Onlar, yerlerinde ağlayarak oturuyorlardı. Dudakları
çatlamıştı (116). Ve ağızlarından buhar çıkıyordu.

Fırtına ve tufan, altı gün, yedi geceyi geçti. Fırtına
yurdu silip süpürüyordu. Artık yedinci gün gelince tufan
fırtınası savaşımı durdurdu. Önceden dalgaları bir
ordu gibi birbiriyle savaşan deniz, şimdi dinginleşti. Kötü
rüzgar dindi ve tufan sona erdi. Havaya baktığım zaman
ortalıkta sessizlik vardı. Ve bütün insanlık çamur
olmuştu. Suyun bastığı yüzey, dümdüzdü.

Bunun üzerine hava deliğini açtığım zaman, güneşin
sıcağı burnumun kanatlarına vurdu. Diz çöküp oturdum
ve ağladım. Gözyaşlarım burnumun kanatlarından
akıyordu. Sonra ufuklara bakarak denizin kıyısını aradım.

Her yana on iki kez on iki defa bakınca denizden
bir ada yükseldi. Sonunda gemi Nissir (117) dağına
oturdu. Nissir dağı gemiyi tutup onu sallanmaya bırakmadı.
Birinci gün, ikinci gün Nissir dağı gemiyi tuttu
ve onu sallanmaya bırakmadı. Üçüncü gün, dördüncü
gün, Nissir dağı gemiyi tuttu ve onu sallanmaya bırakmadı.
Beşinci ve altıncı gün Nissir Dağı gemiyi tuttu ve
onu sallanmaya bırakmadı. Yedinci gün gelince, dışarı
bir güvercin çıkarıp uçurdum. Güvercin gitti, geldi. Onca
konacak bir yer belli olmayınca geri döndü. Dışarı
bir kırlangıç çıkarıp uçurdum. Kırlangıç gitti, geldi. Onca
konacak bir yer belli olmayınca geri döndü. Dışarı
bir karga çıkarıp uçurdum. Karga gidip bir keliyi (118)
gagaladı.

Bundan sonra dört rüzgar yönüne her şeyi dışarı salıverip
bir kurban kestim. Dağın tepesinde bir tütsü sungu
hazırladım. Artık yedi ve nice yedi sungu küpleri yerleştirdim.
Bu küplerin taslarına güzel kokulu kamış, katran
sakızı, ve mersin kokusu (myrte) döktüm. Tanrılar
bu güzel kokuyu aldılar. Tanrılar, kurban verenin tepesinin
üstünde sinekler gibi toplandılar. Büyük tanrıça
oraya gelir gelmez kendi zevki için yaptığı büyük gerdanlığı
yukarı kaldırdı: "Siz oradaki tanrılar! Ben boynumda
taşıdığım bu gerdanlığın taşlarını nasıl unutmuyorsam,
bu günleri de sonsuza dek anımsayacağıma ve
asla unutmayacağıma ant içerim. Bütün tanrılar bu güzel
koku sungusuna gelsinler. Ama, Enlil bu sunguya
gelmesin! Çünkü körü körüne tufan yaptı ve insanlarımı
yıkıma uğrattı!"

Enlil oraya gelir gelmez, gemiyi görünce öfkelendi.
İgigi tanrılarına son derecede kızdı: "Buradan bir
can kurtulmuştur. Bu yıkımdan kimse kurtulmamalıydı!"

Ninurta, konuşmak için ağzını açtı ve Enlil'e, yiğite
dedi:

"Böyle bir şeyi Ea'dan başka kim bulup düşünebilirdi?
Her beceriyi, her hileyi yalnızca Ea bilir."

Ea, konuşmak için ağzını açtı ve Enlil'e, yiğite dedi:

"Ey tanrıların büyük üstadı, ey yiğit Enlil! Ah, nasıl olur da sen körükörüne tufan yaptın? Onun suçunu suçluya yüklet! Kelepçesini gevşet ki etini kesmesin. Yine kelepçesini çek ki daha gevşek olmasın (119). Senin yaptığın bu tufan yerine, bir aslan kalkıp insanları azaltsa daha iyiydi! Senin yaptığın bu tufan yerine, bir kurt kalkıp insanları azaltsaydı daha iyiydi! Senin yaptığın bu tufan yerine, veba tanrısı kalkıp insanlara bulaşsaydı daha iyiydi!.

Ben, büyük tanrıların gizini açığa vurmadım! Aklı pek çok olan (120) bir düş gösterdim. O, böylece tanrıların gizini öğrendi. Şimdi onun için bir karar vermek sana düşer!"

Enlil, geminin içine binip elimden tuttu ve beni karaya çıkardı. Kadınımı da çıkarıp yanında diz çöktürdü. Alınlarımızı elledi ve aramızda durarak bizi kutladı. "Utnapiştim, bundan önce bir insandı. Fakat şimdi, Utnapiştim ve kadını bizim gibi tanrılar olsunlar! Utnapiştim otursun!

Uzakta. Irmakların denize döküldüğü yerde!"

Enlil'in bu sözlerinden sonra, beni aldılar ve uzakta, ırmakların ağzına oturttular. Şimdi sana tanrıları kim toplayacak? Aradığın yaşamı nasıl bulacaksın? Haydi altı gün ve yedi gece uykusuz kal!"

O, dizlerinin üstüne çömeldiği yerde, uyku ona, sis gibi yavaş yavaş soluğunu verdi (121).

Utnapiştim ona, karısına dedi:

"Adama bak! Yaşamı istiyordu. Uyku ona sis gibi,
yavaş yavaş soluk verdi!"

Karısı ona, Utnapiştim'e dedi:

"Sen onu elle de, adam uyansın! O, geldiği yoldan
esenliğe geri dönsün. O, çıktığı kent kapısından ülkesine
varsın!"

Utnapiştim ona, karısına dedi:

"İnsanoğlu kötüdür. Ve o, sana kötülük eder. Haydi
onun günlük ekmeklerini pişir ve her gün başucuna
koy! Uyuduğu günleri de duvara çiz!"

O, onun günlük ekmeklerini pişirdi ve her gün onun
başı ucuna koydu.

Uyuduğu günleri de ona imledi.

Birinci ekmeği kupkuruydu. İkincisi büzülmüştü.
Üçüncüsü yaştı. Dördüncü ekmeğin kabuğu ağarmıştı.
Beşinci ekmek küflenmişti. Altıncı ekmek pişmişti. Yedinci
-- bu anda adamı elledi ve o, uykusundan irkilip
uyandı.

Gılgamış ona, uzaktaki Utnapiştim'e dedi:

"Beni uyku basar basmaz, sen durmadan beni elledin
ve sen beni uyandırdın."

Utnapiştim ona, Gılgamış'a dedi:

"Haydi Gılgamış, günlük ekmeklerini say! Ve işte

şu duvar, sana uyuduğun günlerin sayısını göstersin! Birinci ekmeğin kupkurudur. İkincisi büzülmüştür. Üçüncüsü yaştır. Dördüncü ekmeğin kabuğu ağarmıştır. Beşinci ekmek küflenmiştir. Altıncısı pişmiştir. Yedinci
-- bu anda sen uykudan irkilip uyandın!"

Gılgamış ona, Utnapiştim'e dedi:

"Bana yardımcı kal! Nereye gideyim? Bütün organlarımı kötü ruhlar kapladı! Yatak odasında ölüm bekliyor; neye baksam, o, ölümdür (122)."

Utnapiştim ona, gemici Urşanabi'ye dedi:

"Urşanabi, denizin rıhtımı seni aldatsın. İki kıyı arasında gidip gelen gemi senden nefret etsin! Her zaman, erişmek istediğin denizin kıyısından her seferinde yoksun kal (123)!

Buraya getirdiğin adamın gövdesi kirden kabuk bağlamıştır. Giydiği post, bedeninin güzelliğini bitirmiştir. Urşanabi, onu alıp yıkanacak yere götür. Kutsal bir rahibin yıkanması gibi, onun kabuk bağlayan kirini suyla yıka! O, sırtındaki postu atsın ve deniz onu götürsün. Onun güzel bedeni parlasın! Yepyeni olsun başındaki külah. Bir kaftan giymiş olsun. Görkemli bir giysi! O, ülkesine giderken, yürüdüğü yol boyunca, yurduna varıncaya dek, kaftanı tiftiklenmeyip yepyeni kalsın (124)".

Urşanabi onu alıp yıkanma yerine götürdü. Kutsal bir rahibin yıkanması gibi, onun kabuk bağlayan kirini suyla yıkadı. O, sırtındaki postu attı ve deniz onu götürdü. Onun güzel bedeni parladı. Yepyeni oldu başındaki külah, bir kaftan giymiş oldu. Görkemli bir giysi. O, ülkesine giderken, yürüdügü yol boyunca, yurduna varıncaya dek kaftanı tiftiklenmeyip yepyeni kaldı.

Gılgamış ve Urşanabi gemiye bindiler. Gemiyi dalgaya kaptırarak sürüp gittiler.

Karısı ona, uzaktaki Utnapiştim'e dedi:

"Gılgamış geldi, yoruldu, güçlük çekti. Ona ne verdin ki o yurda dönüyor?"

Fakat o, Gılgamış, geminin küreğini kaldırdı ve gemiyi kıyıya yanaştırdı (125).

Utnapiştim ona, Gılgamış'a dedi:

"Ey Gılgamış, geldin, yoruldun, güçlük çektin. Sana ne verdim ki yurduna dönüyorsun?

Gılgamış, sana gizli bir şey açayım. Ve hiç kimsenin bilmediği biricik otun yerini sana söyleyeyim: Bu ot, tıpkı deve dikenine benzer, ama dikenleri gül dikeni gibi keskindir; yaklaşana batar. Sen bu otu eline geçirmek istersen, eline batacağından korkma!"

Gılgamış bunu duyar duymaz derin bir kuyu kazdı. Ve ayaklarına ağır taşlar bağlayıp kuyuya indi. Ayağına bağladığı taşlar onu yerin altındaki tatlı su denizinin dibine kadar batırdı. Ama o, otu aldı ve dikenleri ellerine battı. Bundan sonra Gılgamış, ağır taşları kesip yukarı fırladı. Kuyunun suyu onu fırlatıp denizin kıyısına attı.

Gılgamış ona, gemici Urşanabi'ye dedi:

"Urşanabi, bu ot büyülü bir ottur; insan bununla gençliği kazanır. Bu ota, "yaşlı genç olur" denir. Bunu Uruk'a yanımda götürmek istiyorum. Onu sevdiklerime yediririm. Ve onu parça parça doğrayayım. Sonra da

kendim yiyip tam çocukluğuma döneyim."

İki kez yirmi saatten sonra biraz yemek yediler. İki
kez otuz saatten sonra kendilerini akşam dinlenmesine
bıraktılar. Gılgamış burada suyu soğuk bir kuyu gördü.
Suda yıkanmak için aşağı indi. Bir yılan otun kokusunu
aldı. Ve taşların yarığından yukarı çıkıp otu götürdü
(126). Gılgamış geri döndüğü sırada yılan gömleğini atmıştı!

Bu anda Gılgamış yere oturmuş ağlıyordu. O, gemici
Urşanabi'ye dedi:

"Urşanabi kollarım kimin için yoruldu? Kimin için
yüreğimden kanlar boşandı? Kendime iyi bir şey kazandım.
Yer aslanı (127) için iyilik yapmış oldum. Şimdi
denizin kabarması, beni iki kez yirmi saat, o yere geri
götürse bile, gereçler kuyuyu kazdığım zaman içine düşmüştü.
Burada işime yarayacak olan gereçleri nasıl bulabilirim?
Olmaz! Yurduma geri dönmeliyim."

Gerçekten Gılgamış gemiyi kıyıda bıraktı. İki kez
yirmi saatten sonra biraz yemek yediler. İki kez otuz saatten
sonra kendilerini akşam dinlenmesine bıraktılar.

Onlar Uruk pazarına geldiklerinde, Gılgamış ona,
gemici Urşanabi'ye dedi:

"Urşanabi, Uruk duvarının üstüne çık! İleri yürü!
Temeli gözden geçir! Tuğla duvarı gözden geçir! Acaba
bunun tuğlaları pişmiş değil midir? Temeli yedi bilge
kurmamış mıdır? 3600 dönüm kent. 3600 dönüm
hurma bahçesi, 3600 dönüm kerpiç kuyu. Üstelik İştar
tapınağının çukuru. Bunların topu üç kez 3600 dönüm.
Ve işte bunların hepsi Uruk'tur."

:::::::::::::::::

ON İKİNCİ TABLET

Gılgamış destanı 11'inci tablette sona ermiştir.
12'nci tablet ancak bir ektir. Ve destanla hiçbir ilgisi yoktur.
1'inci tabletten 11'nci tablete dek olan bölümü serbest
bir koşuktur ki, eski kaynaklardan yararlanılmış olmasına
karşın, bunlardan bağımsız olarak değiştirilip
yeni bir kalıba sokulmuştur. 12'nci tablet ise, İsa'dan önce
yaklaşık 2000 yılında yazılmış olan Sümerce bir metnin
aslına bağlı çevirisidir ve bu tabletin çevirmeni, metinde
en küçük bir değişiklik yapmamıştır. Bu Sümerce
metnin birinci kısmının yarısı, bundan birkaç yıl önce
elimize geçmiştir. Bunun nasıl bittiğini bilmiyoruz. Olasılıkla
birkaç yüz satırdan oluşan bu Sümerce metnin
içinde, Akatlı çevirmen ancak 154 satırı çevirmiştir.
Bundan dolayı bu tablette anlatılan olaylar, bütünlüklerini
yitirmiş demektir. Görünüşe göre bu çeviri, yeraltı
dünyasının heyecanlı betimlemesi ve bu dünyanın yaşamının
anlatımından oluşmaktadır. Yeraltı dünyasının
heyecanlı betimlemesini ve bu dünyanın yaşamını şu
nedenle veriyor:

Gılgamış, gök tanrıçası İştar'la barışmak için, ona
olağanüstü iyi ve değerli ağaçtan yapılmış bir taht sunmak
istiyor. Bu amaçla çokyaşlı ve kalın bedenli bir Huluppu
(128) ağacını devirmeye gidiyor. Bu ağacın tepesindeki
yaprakların arasında, ünlü fırtına kuşunun yuvası
bulunuyor. Kimi Sümer söylencelerinde yavrusuyla
birlikte geçen bu kuş, kartal ve aslanın bileşimi olan
bir yaratık olarak betimlenir.

Ağacın kökleri arasında, hiçbir büyünün etkileyemediği
yılan yuvası bulunuyor.

Ağacın gövdesindeyse Bakireler Tanrıçası Lilit'in
evi vardır. Gök Tanrıçası, sonraki Babil dininde en korkunç
bir gulyabani olan bu Lilit'e, söylencemizde ilgi

gösterip iyi davranıyor ve Lilit, Gılgamış'ın bu ağacı devirmesiyle
hemen o anda özgürlüğüne kavuşuyor:

Gılgamış, serüvenini başarıyla bitirdikten sonra,
bir ganimet olarak bu ulu ağacın hem gövdesini, hem
de dallarını Uruk'a getiriyor. Fakat yeraltı dünyasının
tanrıçası Ereşkigal, İştar'a sunulacak bu armağanı kıskanıyor.
Ve yeraltından yeryüzüne dek bir çukur açıyor;
gerek ağacın gövdesi, gerekse dalları bu çukurdan cehenneme
düşüyor.

İşte bu noktadan sonra 12'nci tabletimizin arkası
geliyor.

Sümer yazmasına göre Engidu, Gılgamış'ın arkadaşı
değil, kölesidir. Efendisinin çukurdan aşağı, cehenneme
düşen değerli ağaçlarını geri çıkarması için,
bu işe hazır bekliyor. Engidu, efendisine, göreceği hizmetle
ilgili olarak, şu sözleri söylüyor (129):

I

"Ağacın bedeni hemen bugün, Nacar'ın evine bırakılmış
olacaktır. Ağacın dalları Nacar'ın keseri için hazır
olacaktır. Efendim, niçin ağlıyorsun? Hemen bugün,
senin ağacın bedenini yerin altından çıkaracağım. Dalları
cehennemden yukarı getireceğim."

"Eğer bugün yeraltı dünyasına gidersen, kutsal şeyler
önünde başını eğmemelisin. Temiz bir gömlek giymemelisin.
Yoksa hemen senin bir yabancı olduğunu anlarlar.
Mermer şişecikten alınmış güzel kokuyu sürünmemelisin.
Yoksa onlar güzel kokuyu alınca hemen çevrene
toplanırlar. Gürzünü (130) yeraltı dünyasına düşürmemelisin.
Yoksa gürzle öldürülmüş olanlar hemen çevrene
toplanırlar. Eline sopa almamalısın. Yoksa ruhlar
senden titrerler. Ayağına ayakkabı giymemelisin. Yerde

gürültü etmemelisin. Sevdiğin karını öpmemelisin. Kendisine kin beslediğin karını dövmemelisin. Sevdiğin çocuğunu öpmemelisin. Kendisine kin beslediğin çocuğunu dövmemelisin. Yoksa cehennem senin için sokurtu, homurtu yapar."

Bu Sümerce şiirin deyiş özelliği; olayların birbirini düzenli olarak izlememesidir. Örneğin, şimdi Engidu'nun yeraltına gittiği anlatılıyor; ancak, birdenbire de çıplak bir tanrıçanın betimlemesi yapılıyor. Burada betimlenen Tanrıça Nin-Asu'dur. Bu bitkiler tanrısallığını çok iyi tanıyoruz. Bu tanrısallık, her yerde bir tanrı olarak görüldüğü halde, bizim destanımızda birdenbire tanrıça olarak karşımıza çıkıyor.

Şimdi burada biz doğrudan doğruya birbirine bağlı olmayan sahneleri birbirine şöylece bağlamayı deneyeceğiz:

Engidu yeraltına iner inmez, adı geçen Tanrıça Nin-Asu'nun kutsallığına ayak basıyor. Engidu, çıplak tanrıçanın güzelliğinden ve vücudunun parlaklığından dolayı kendinden öyle geçiyor ki, Gılgamış'ın kendisine verdiği bütün öğütleri unutuyor. Böylece o, yeraltı dünyasında yakalanıyor ve Gılgamış, değerli ağacından başka, kendisine bağlı olan kölesi Engidu'yu da yitiriyor.

II

O, yatan bir kadına, yatan bir tanrıçaya, yatan Nin-Asu Ana'ya yaklaşıyor. Onun parlak omuzları açıktı. Örtülmemişti. Onun göğsü mermerden yapılmış yuvarlak bir vazo gibi kırışıksız ve dümdüzdü.

III

Engidu, yeraltı dünyasına gidip tanrıçayı görünce, bu tanrısallık önünde başını eğdi. Temiz bir gömlek giydi.

Hemen onun bir yabancı olduğunu anladılar.

Mermer şişecikten alınmış güzel kokuyu süründü.
Onlar güzel kokuyu alınca hemen çevresine toplandılar.
Gürzünü yeraltı dünyasına düşürdü. Gürzle öldürülmüş
olanlar çevresine toplandılar. Eline sopa aldı. Ruhlar
ondan titrediler. Ayağına ayakkabı giydi. Yerde gürültü
etti. Sevdiği karısını öptü; kendisine kin beslediği karısını
dövdü. Sevdiği çocuğunu öptü; kendisine kin beslediği
çocuğunu dövdü. Cehennem onun için sokurtu ve
homurtu yaptı.

IV

O, yatan bir kadına, yatan bir tanrıçaya, yatan Nin-Asu
Ana'ya yaklaştı. Onun parlak omuzları açıktı. Örtülmemişti.
Onun göğsü mermerden yapılmış yuvarlak
bir vazo gibi kırışıksız ve dümdüzdü (131).

V

O zaman Engidu yeryüzüne çıkmak isteyince, onu
ne bela getiren ruh, ne de hastalık ifriti yakaladı; onu
cehennem kralının amansız bir şeytanı yakaladı. Onu,
yeraltının kendisi yakaladı. O, yiğitler alanında düşüp
ölmedi; onu, yeraltının kendisi öldürdü.

VI

O zaman Ninsun'un oğlu, kölesi Engidu için ağladı.
Ve tek başına kalkıp Enlil'in Ekur evine (132) gitti.

"Enlil baba, bugün ağacımın bedeni yerin altına
düştü. Ağacımın dalları da yerin altına düştü. Bunları çıkarmak
için yerin altına inen Engidu'yu, onu, ne bela
getiren ruh, ne de hastalık ifriti yakaladı; onu, yeraltının
kendisi yakaladı. Onu, cehennem kralının amansız

bir şeytanı yakalamadı; onu, yeraltının kendisi yakaladı;
o, yiğitler alanında düşüp ölmedi; onu, yeraltının
kendisi öldürdü."

Bunun üzerine Enlil Baba, Gılgamış'a hiçbir yanıt
vermedi.

Gılgamış, Sin Baba'ya başvurdu:

"Sin Baba bugün ağacımın bedeni yerin altına düştü.
Bunları çıkarmak için yerin altına inen Engidu'yu,
onu, ne bela getiren ruh, ne de hastalık ifriti yakaladı;
onu, cehennem kralının amansız bir şeytanı yakalamadı;
onu, yeraltının kendisi yakaladı. O, yiğitler alanında
düşüp ölmedi; onu, yeraltının kendisi öİdürdü:"

Bunun üzerine Sin Baba, Gılgamış'a hiçbir yanıt
vermedi.

VII

Gılgamış tek başına kalkıp Ea'nın E-Apsu evine
(133) gitti:

"Ea Baba, bugün ağacımın bedeni yerin altına düştü.
Ağacımın dalları da yerin altına düştü.

Bunları çıkarmak için yerin altına inen Engidu'yu,
onu, ne bela getiren ruh yakaladı ve ne de hastalık ifriti
yakaladı; onu, yeraltının kendisi yakaladı. Onu, cehennem
kralının amansız bir şeytanı yakalamadı; onu, yeraltının
kendisi yakaladı; o, yiğitler alanında düşüp ölmedi;
onu, yeraltının kendisi öldürdü."

Ama, Ea Baba ona şu yanıtı verdi:

"Cehennem kralı yiğit Nergal'a başvur! Ereşkigal'ın

(134) ağabeyi Kral Nergal'a başvur! Eğer cehennemin kralı yiğit Nergal yeraltının hava deliğini açacak olsaydı, o zaman Engidu'nun ruhu hafif bir yel gibi yerin altından çıkardı."

VIII

(Bu yazınsal deyişe göre, şimdi Engidu'nun ruhunun gerçekten yeraltından yeryüzüne çıktığı kendiliğinden anlaşılmış oluyor.)

Bunlar birbirleriyle kucaklaştılar. Bir türlü birbirlerinden ayrılmak istemediler. Birbirlerine anlatmaktan usanmadılar.

"Arkadaşım (135), söyle bana! Söyle bana, yeraltında gördüklerini anlat bana!"

"Söyleyemem arkadaşım! Söyleyemem! Sana yeraltı dünyasında gördüklerimi anlatacak olursam, sen oturup ağlamalısın. Ve ben de oturup ağlayayım. Ellemekle zevk duyduğun benim güzel bedenimi, şimdi böcekler, eski bir giysiyi yer gibi yiyor. Ellemekle zevk duyduğun benim güzel başım, bir çamur teknesi gibi toprak doludur."

IX

Engidu, şöyle diyerek büzülüp toprağa çömeldi.

"Arkadaşım, yeraltı dünyasında şunları gördüm:

(Tablette, Engidu'nun yeraltı dünyasıyla ilgili sözlerinin bulunduğu yer kırıktır. Söylenen bu sözler yaklaşık 30 satırdır.)

X

(Bu sahne, Gılgamış'ın, yer dünyasının ayrıntılarıyla ilgili olarak sorduğu soruları ve Engidu'nun buna verdiği yanıtları içermektedir ki bu bölümün, yaklaşık ilk 15 satırı kırıktır.)

"Sehpaya asılmış olanı gördün mü?" "Evet gördüm. Eğer işlediği günahtan pişman olsaydı, çivinin kopmasıyla kurtulurdu." "Eceliyle öleni gördün mü?" "Evet gördüm. Gece yatağında uyuyup, su, soğuk su içiyor." "Savaş alanında öleni gördün mü?" "Evet gördüm. Ana ve babası onun için uğraşıyorlar. Karısı da onun için çalışıyor." "Cesedi kırda bırakılmış (mezara gömülmemiş) olanı gördün mü?" "Evet, gördüm. Onun ruhu yeraltı dünyasında uyumuyor." "Ruhuyla kimsenin iİgilenmediğini (136) gördün mü?" "Hayvanlara yedirilen tencere kazıntısı ve sokağa atılan yemek artıkları onun besinidir."

(Destan burada sona erdi. Destanın son tableti nasıl tutarsız başladıysa yine tutarsız olarak böyle biter.)

:::::::::::::::::

AÇIKLAMALAR

(1) "Bahri recez" Arap şiirinden Osmanlı-Türk şiirine geçen ve divan edebiyatımızda kullanılan aruz biçimlerinden biridir. Gılgamış destanının, binlerce yıl önce aruzla yazıldığını duymak ilk anda garip gelebilir. Ancak, günümüzün Ortadoğu gelenek ve göreneklerinin pek çoğunun kökeninin Sümerlere kadar uzandığının, kazılarda elde edilen bulguların incelenmesiyle bilimsel olarak kanıtlandığını göz önünde tutarak, bu açıklamayı yazan çevirmenin ya da Prof. Landsberger'in bir bildiği olduğunu düşündük ve açıklamayı koruduk. (Yayımlayan.)

(2) Nuh adı, Sami dillerinde kullanılır. Metinde,
Nuh adı yerine Utnapiştim denmektedir.

Gerek Nuh'un, gerekse Utnapiştim'in sözlük anlamları
belli değildir. Sümerler Nuh Peygambere, ZİUD-SUDDA
diyorlardı. Bu addaki 'Zİ', 'yaşam, can, ruh'
demektir; 'UD', 'zaman', 'SUDDA' da, 'uzun' anlamına
gelir. Bu üç sözcükten oluşan ad, 'uzun ömürlü'
demektir.

(3) Savaş ve aşk tanrıçası İştar'ın tapınağı.

(4) Pişmiş tuğla, güneşte kurumuş tuğla olan kerpiçten
daha değerliydi. Pişmiş tuğla öteki tuğlaların kaplaması
olarak kullanılırdı.

(5) Bu yedi bilge, yerin altında bulunan tatlı su okyanusunun
tanrısı Ea'nın öğrencileridir. Bunlar yeryüzüne
çıkıp insanoğluna bilim ve bilgelik öğrettiler: Çok
eski bir söylenceye göre de Sümer ülkesinin krallarıydılar.

(6) Etice yazmadaki bu yerde, Etilerin iki baştanrısından
biri göğün Güneş Tanrısı, öteki de Fırtına Tanrısıdır.
Burayı Babil mitolojisine, Babil anlayışına göre değiştirmeye
çalıştık (Prof. Landsberger).

(7) Endaze: 60 cm; karış: aşağı yukan 20 cm.

(8) Bizim hep "ağılı bol Uruk" diye çevirdiğimiz
tümce, daha doğru olarak, "Koyun ağıllarının kenti olan
Uruk" diye çevrilmeliydi. "Bol ağıl" Uruk kentine göndermedir.
Bu sıfat, Uruk'un Tanrıçası olan İştar'a adanmış
kutsal koyun sürülerini anıştırıyor.

(9) Gılgamış'ın taşıdığı yüksek krallık niteliklerinden
biri olan çobanlıkla, yaptığı zulüm bağdaşmadığından,

burada kendisiyle alay ediliyor.

(10) Yakınmalar doğrudan doğruya büyük tanrılara yapılmadığından, daha küçük tanrıların aracılığına başvuruluyor, bunların aracılığıyla yapılan yakınmaları, ulu tanrılar dinlemiş oluyor.

(11) Büyük ana tanrıçalardan birinin adıdır.

(12) Aruru, kendisinin eskiden yarattığı Gök Tanrısı Anu'nun biçimini ruhunda canlandırıyor, sonra çamuru yazıya atarak bir büyü yapıp, ruhunda canlandırdığı bu biçimi gerçekleştiriyor (Prof. Landsberger).

(13) Suvat: hayvanların sürekli su içebildikleri bir su kıyısındaki, en çok da ırmak kıyısındaki düzlük yer.

(14) Çok su içiyor olsa gerek (?).

(15) Avcı tuzak ya da kapan kurduğuna göre, yanındaki hayvanların, bu tuzak ya da kapana bağladığı hayvanlar olması gerekir. Çünkü avlanacak hayvanlar ne türdense, o tür ya da başka tür hayvanlardan biri kapanın ve tuzağın yanına bağlanır.

(16) Biz bunu, yoğun bir cevher olan göktaşı olarak yorumluyoruz. Bu, en büyük gücün simgesidir.

(17) Tuzakları.

(18) Yabanıl hayvanları (Prof. Landsberger).

(19) Belki içtiği bol su.

(20) Çevik, yiğit, açıkgöz, yaramaz anlamlarına gelir. Adam boynu vuran cellatla bir ilgisi bulunma olasılığı da vardır.

(21) Burada "addeğişimi" (metonomasie) vardır
(Prof. Landsberger).

(22) "Allah'ın emri olmak" deyimi, cinsel ilişkide
bulunmak ve yatmak sözcüklerinin karşılığıdır. Halk
dilinde çok kullanıldığından bunu ötekilere yeğledim.
Özgün metinde de yasal ilişkide bulunmuşlar gibi görülmektedir.

(23) Dr. Albert Schott'un çevirisine koyduğu eski
Babil yazmasına ait 45'inci satırın, anlam bütünlüğünü bozması
nedeniyle çevirmedim. Prof. Landsberger bu satırı
çıkarmamı salık verdi..

(24) Ceylanların, geyiklerin, yağmurcaların birdenbire
sıçramalarına "mertlemek" denir.

(25) Güneş Tanrısı.

(26) En yüksek tanrılar.

(27) Burada Schott'un çevirisi, özgün metne göre
değiştirilmiştir. Bu değişikliğin nedeni, burada eşcinsel
ilişkiye değinilmesidir. Çünkü olay yanıltıcıdır. Destanı
düzenleyen sanatçının anlattığı düş, sanatta gösterdiği
en büyük özelliğidir. Sanatçı, Gılgamış'a kösnül
bir düş gösteriyor; o da bu düşü, bir çocuk saflığıyla
anasına anlatıyor. Bu örge, birinci düşte, destanın yalnızca
en son yazmasında bulunuyor. Schott'un metniyse,
en son yazma olan eski Babilce metinden çevrilmiştir
(Prof. Landsberger).

(28) Gılgamış'ın anası.

(29) O zamanlar insanlar güzel kokulu yağlarla bedenlerini
yağlarlardı (Prof. Landsberger).

(30) Ev diye çevirdiğim sözcük, iki yerde geçmektedir, anlaşılması da güçtür.

(31) Burası yeterince açık değildir. Bazı dilbilimciler bunu "ius primae noctis" (ilk gece hakkı) diye yorumluyorlarsa da, bu yorum genellikle kabul olunmuş değildir.

(32) Çocuk doğduktan sonra, göbeğinin bağı üzerinde fal bakılmış olsa gerek.

(33) Gılgamış'ın.

(34) Yerli olmayıp Sümer panteonuna sonradan girmiş bir tanrıça.

(35) Gılgamış'ın İşhara ile evlenme hazırlığı akla geliyor.

(36) Yabanıl inek görünümünde bir tanrıçadır (Prof. Landsberger).

(37) Yelmek, heves etmek anlamına gelir. Bazan bağlanma, kapılanma anlamında da kullanılır.(ÇN)

(38) Hafif uyumak, şekerleme yapmak. (ÇN)

(39) Bu satır anlaşılmıyor (Prof. Landsberger).

(40) Gılgamış'ın Engidu'ya söyledikleri, ne yazık ki kaybolmuştur.

(41) Uruk, Fırat kıyısında olduğundan böyle bir dilekte bulunulmuştur.

(42) Faldan, işin uğursuz gideceği anlaşılıyor.

(43) Eski Elam devletine ait bir yer. Bugünkü Batı İran'da.

(44) Düşte bildirsin.

(45) Gılgamış'ın koruyucu tanrısı (Prof. Landsberger).

(46) Su taşımağa yarar tulum (ÇN).

(47) Yaşlılardan (Çeviren).

(48) Emanet etmek anlamında.(ÇN)

(49) Anlaşılmaz bir sözcük.

(50) Güneş tanrısına su sunmak için.

(51) Kalk, fırla, sıçra demek.(ÇN)

(52) İrnina, İştar'la (Babillilerin Venüs'ü) ilgili bir yakarıda İştar'la bir tutuluyor ve kendisine şöyle sesleniliyor: "Sen en güçlüsün, İgigilerin (yeryüzü tanrılarının) en büyüğü, sen kraliçesin. Kükreyen aslan, kızgın vahşi boğanın... (Sin'in Tanrısı) güçlü kızı, sana karşı duracak kimse yoktur." Buna göre, İrnina, gezegenlerin tanrıçası Venüs'tür (Schott).

(53) Gılgamış'ın.

(54) Demek, tehlike atlatana su içirmek göreneği o zaman da varmış.

(55) Un, ruhların yerin altından çıkıp düş göstermeleri için serpilir. Bu ruhlar düşte görünürler.

(56) Gılgamış, dağların yamaçlarında biten ve yeğin yellerin etkisiyle devrilip iki kat olan buğdaylara

benzetiliyor. Bir buğday eğildiği zaman başağı nasıl köküne kadar dayanırsa Gılgamış'ın o anda büzülerek uyuduğunu anlatıyor (ÇN).

(57) Cinsel anlamda.

(58) Belki arabanın bir süsü.

(59) Katran ağacı güzel kokar (ÇN).

(60) Bu dört satır tam olmadığı için çeviride atlanmıştır.

(61) Yeşb de denen sert ve değerli bir taş (ÇN).

(62) İştar'ın sevgilisi olan Tammuz, yazın ölen bitkilerle birlikte cehenneme gider; bütün ülkede bunun için yas törenleri yapılır. İştar iki ay sonra, onu cehennemden çıkarıp yeryüzüne getirir.

(63) Yani "Kanadım" diyor (Prof. Landsberger).

(64) Burada ne olduğu anlaşılmayan bir yemekten söz edilmektedir. Belki İştar'ın çobana önerdiği aşk eğlenceleri de kaba bir biçimde anıştırılmış olabilir.

(65) Çobanın damak tadı olmadığından, İştar'ın sofrasındaki yemekleri beğenmeyip anasının yemeklerini arıyor (ÇN).

(66) Hurma bahçelerinde yaşayan ve hurmalara zarar veren adı bilinmedik bir hayvana döndürmüştür.

(67) İçi boş, özsüz buğdaya "kavuz" denir. "Kavuz yılları" sözüyle de kıtlık yılları anlatılıyor (ÇN).

(68) Hayvanların ciğer, barsak, işkembe gibi iç organları.

(69) Herkesin koruyucu bir tanrısı vardı (ÇN).

(70) Schott, burada yalnızca Boğazköy'de ele geçen metne göre "senin" diyeceği yerde "benim" diye bir değişiklik yapmıştır. Bunun için de şu iki nedeni ileri sürmektedir:

1. Gılgamış'ın, Humbaba'nın üzerine yaptığı sefere Şamaş neden olmuştur, diyor. Halbuki Şamaş'ın bu sefere neden olduğunu ben, ozanımızda göremiyorum. Gılgamış bu sefere gitmeye kendi karar vermiştir. Ancak Şamaş, seferde Gılgamış'ı korumuştur.

2. Schott, Enlil'in Humbaba'yı ormana bekçi olarak koyduğunu ve onun ölümüne neden olduğunu ileri sürüyor. Buna verilecek yanıt şu olabilir: Kutsal katran devrildikten sonra, bekçiye gerek yoktur. Hem Gılgamış, katranların kerestesinden Şamaş için değil, Enlil için bir kapı yaptırmıştır. Sanatlı olarak yapılan bu kapı, Gılgamış'ın Enlil'e karşı duyduğu minnet duygusunun bir anlatımıdır (Prof. Landsberger).

(71) Açık olarak anlaşılamayan bu satırlarda, sözü edilen kapıya bir anıştırmada bulunulmuştur. Bu kapı seferin ganimetidir. Ve Enlil'e yapılacak bir sunudur. Sefer de bu ruh coşkunluğu içinde yapılmıştır. Halbuki Enlil için katlanılan bunca özveriye, güçlüğe ve yorgunluğa karşı Enlil değerbilmezlik gösteriyor. İşte bu yüzden Engidu hırsından patlıyor, ama doğrudan doğruya tanrıya dil uzatamayıp hırsını bir çocuk gibi kapıdan ve bu dramda ancak bir uşak rolü oynayan fahişeden alıyor (Prof. Landsberger).

(72) Engidu'nun sözleri belki sıtma sabuklamasıyla söylenmiştir. Ancak bu sözler bir düşe özgü değildir. Tersine Engidu, büyük bir güçlük ve yorgunluk içerisinde, taşınması güç olan bir tür keresteyi, Tanrı Enlil'e bir

sunuda bulunmak üzere yurda dek sürüklüyor. Bütün bu sefere atılması ve öfkesini kapıya karşı göstermesi en doğal davranıştır (Prof. Landsberger).

(73) Burada söz konusu olan ağaç değil, kapıdır. Kapının yüksekliği 12 metreden artıktır (Prof. Landsberger).

(74) Orospunun kösnül davranışlarının, başına bela olmasını diliyor (ÇN).

(75) Yeraltı Tanrıçasının adlarından biridir.

(76) İnsanlar öldükten sonra toprak ve sonuç olarak toz oldukları için, burası, yani mezar, "tozun evi" diye anlatılmıştır.

(77) Tanrıların sürekli olarak ilgisini gören en yüksek rahip sınıfı belirtiliyor.

(78) Etana, insanlarla hayvanların bir arada yaşadığı en eski zamanda, çobanlara krallık etmiştir.

(79) Sürü ve çobanların tanrısı (Prof. Landsberg).

(80) Seni elimden aldı demek istiyor.

(81) Yaban eşeği pek cinbaş olduğundan avlanması güçtür ve tek başına dolaşmaktadır (ÇN).

(82) Katır, dağda kolaylıkla gezebilen bir hayvandır. Anlaşılan Engidu, becerili bir dağcı ve becerili bir yaban eşeği avcısı olduğu için, katıra benzetilmiştir (ÇN).

(83) Bir tür ağaç (ÇN).

(84) Bu aslan olayı, geriye kalan ve yok denebilecek

kadar silik olan izlerden çıkarılmıştır, bununla birlikte
tamamladığımız, bu kırık ve belirsiz yer, son zamanlarda
ele geçen Etice yazılmış bir metin parçasıyla
doğrulanmış görünüyor.

(85) Gılgamış'ın düşü burada bitmiş gibi görünüyor.

(86) İkizler dağı.

(87) Maşu dağı çatal biçimindedir. Güneş bu çatalın
arasından çıkıyor (Prof. Landsberger).

(88) Dağlarda bulunan iki yanı dar ve yüksek yarmalar (ÇN).

(89) Gılgamış, karanlık boğazdan geçerken güneşle
karşılaşmamak için adımlarını sıklaştırıyordu.

(90) Üzüm salkımı gibi akikler.

(91) Bir tanrıça olan bu Sakiye, mitolojik bir kişidir;
günlük dönüşü sırasında, yorgunluğuna karşı güneşe
taze bir içki sunar (Prof. Landsberger).

(92) Öldü (Prof. Landsberger).

(93) Sim, im ve belirti anlamlarına gelir. Bu sözcüğü
bir Türkmen'den duymuştum (ÇN).

(94) Taştankilerin ne oldukları belli değildir; ancak,
metnin bağlamından bunların kürekçi oldukları çıkarılabilir.
Çünkü ölüm suyunun damlası bir insana sıçrayınca,
o insanı öldürüyor. Dolayısıyla, böylesine tehlikeli
suyu geçmek için belki taştan kürekçiler kullanılmıştır
(Prof. Landsberger).

(95) Küreğin suya giren enli bölümü. Destan dönemlerinde
bu aynaların türlü biçimlerde yapıldıklarını,

ele geçen resim ve kabartmalardan anlıyoruz. Nuh'un gemisinin kullandığı küreklerin aynasının da meme biçiminde olduğunu, bu destandan öğreniyoruz (ÇN).

(96) Gılgamış, Utnapiştim'i tanımıyor; karşılaştığını başka biri sanıyor (Prof. Landsberger).

(97) Bu, dünyanın geçici olduğuna bir örnektir. Bir aile ve bir mal kuruluyor, bunlar sonuçta yok oluyor.

(98) Dünyanın gelip geçici oluşu, ırmağın akışıyla karşılaştırılmak istenmiyor.

(99) İlerde de göreceğimiz gibi, Utnapiştim'e ayrıcalıklı davranıp ona sonsuz dinçliği verdiler; ancak o zamandan beri, tanrıların bu ilgisini bir daha kimse kazanamadı.

(100) Anunnaki: Gök tanrılarının tersine olarak yeraltı tanrılarıdır. (Prof. Landsberger).

(101) And: Değişmeyen yazgının simgesidir. Her kim günah işlerse, içtiği andı bozmuş olur. İnsanlar günahlı olduklarına göre, yazgıları değişir demektir (Prof. Landsberger).

(102) Nuh Peygamber, dağların, denizlerin ve ölüm suyunun arkasında bulunduğu için, kendisi böyle niteleniyor. (ÇN).

(103) Şurippak, Uruk'un yaklaşık 30 km. kuzeybatısında, bugün Fara denen bir örendir (ÇN).

(104) Ozan burada, bir masal örgesinden yararlanmıştır. Yelden sallanan kamışlar, sesi insanlara iletiyor.

(105) Ubar-Turu: Babillilerin geleneğine göre, 18000 yıl saltanat süren Tutan'dan önceki son söylencesel kraldır (Prof. Landsberger).

(106) Nuh Peygamber'i çağırıyor. Tanrılar toplantısında verilen kararı, gevezelik edip Nuh'un kulağına iletiyor (ÇN).

(107) Apsu: yerin altındaki tatlı su okyanusudur; aynı zamanda yerin üstündeki yağmur suyunun da havuzudur. Ea, hem bu havuzun ve hem de bu okyanusun beyidir (Prof. Landsberger).

(108) 3528 metre kare.

(109) Kamış: bir ölçüdür; yaklaşık üç metre uzunluğundadır.

(110) Geminin bu parçasının ne olduğu açık olarak anlaşılmıyor; "su kazıkları" diye sözcük sözcüğe çevirdik.

(111) Bu ölçünün ne olduğu belirtilmiyor (Prof. Landsberger).

(112) Susam yağıdır. Bu yağla güzel börek kızartılır. Nitekim Nuh peygamber de bununla peksimet kızarttırmış olduğunu söylüyor (ÇN).

(113) Fırtına Tanrısı.

(114) Şullat ve Haniş: Fırtına Tanrısı'nın yanında olan iki küçük tanrı.

(115) İra: savaşı ve hastalığı insanların başına saran bir tanrıdır (Prof. Landsberger).

(116) Korkularından (Çeviren).

(117) Nissir Dağı: Bugünkü Irak ve İran sınırında, Rumiye Gölü'nün güneyinde bulunan yüksek dağlardan biri olsa gerekir. Bu yazma, İsrailoğulları yazmasından

ayrılıyor. İsrailoğulları yazmasına göre, Nuh'un gemisi, Ağrı Dağı'nın üstüne oturmuştur (Prof. Landsberger).

(118) Keli: Suların, bataklıkların, çamurlu tarlaların ortasındaki kuru yerlere dendiği gibi, su altı olmayan dik tarlalara da "keli tarla" denir (ÇN).

(119) Ea, insanlara kızıp tufan yapan Enlil'e, bu seslenişiyle adalet yolunu salık veriyor. Herkesi suçuna göre cezalandırmayı anımsatıyor. Ve yaptığı tufanla gösterdiği adaletsizliği Enlil'in yüzüne vuruyor.

(120) Akatçası "Atrahasis" olan sözcüğü böyle çevirdik. Bu sözcük, Nuh Peygamber'in sanlarından biridir.

(121) Uyumak için çömeliyor ve böylece kendi kendini zorluyor; ancak, uyku sis gibi soluğunu ona karşı üflüyor ve uyku, onu soluğuyla boğarak yeniyor (Prof. Landsberger).

(122) Ekmek sahnesinin anlamı şudur: Utnapiştim, taşıdığı kan dolayısıyla yarı-tanrı olan Gılgamış'ı, tanrılık niteliğini göstermesi için, sınava çekiyor. Bu sınav, Gılgamış'ın bir hafta uykusuz kalmasıdır. Gılgamış, uyumamak için oturmayıp çömeliyor. Fakat son derece yorgun olduğundan, hemen uykuya dalıyor. Utnapiştim'in karısı uyuyan Gılgamış'ın sınavı başaramadığını görünce, kocasına onu uyandırıp ülkesine geri göndermeyi salık veriyor. Ancak Utnapiştim, onun da her insan gibi kötü huylu olduğundan, uyuduğunu yadsıyarak sonunda bir kavga çıkarmasından çekiniyor ve Gılgamış'ın ne kadar uyuduğunu kendisine göstermek amacıyla ortaya bir kanıt koymak istiyor. İşte bundan ötürü, konuğun günlük ekmek payı, uyumasına karşın pişirilip başucuna konuyor. Ve konukevlerinde hep yapıldığı gibi, hesabı da duvara çiziliyor.

Gılgamış, kendisine yüklenen bütün görev günlerini
uykusuz geçireceği yerde, baştan sona uykuyla geçirdikten
sonra, Utnapiştim onu uyandırıyor. Utnapiştim'in
önceden kestirdiği gibi, Gılgamış gerçekten uyuduğunu
yadsıyor; ama, başucuna konan ekmeklerin geçirmiş
olduğu değişimler ve çizilen çizgilerle, uyuduğu
hemen anlaşılıyor. Bunun üzerine, yaşamı aramaktan
vazgeçerek umutsuzluğa kapılıp talihinden yakınıyor
(Prof. Landsberger).

(123) Gılgamış'ın acıklı durumu, Nuh Peygamber'i
üzdüğünden, gemicisi Urşanabi'ye yukarıdaki gibi ileniyor.
Çünkü gemicisi Gılgamış'a yol göstermekle onu
başına bela ediyor.

(124) Nuh Peygamber, Gılgamış'ın kılığını düzelttikten
sonra ülkesine yollamak istediğinden, gemicisine
böyle bir buyruk veriyor (ÇN).

(125) Nuh Peygamber'in karısı, binbir güçlükle
sonsuz yaşamı aramak için kocasının yanına gelen ve
kocası tarafından sırtına güzel bir giysi giydirilip yine
ülkesine geri yollanan Gılgamış'a acıyor ve kocasına
böyle sorduktan sonra Gılgamış'ı geri çağırtıyor.

(126) Yılan; suyun, yaşamın ve sağlığın tanrısı olan
Ningişzida'nın simgesidir. Yılanın çok yaşayan bir hayvan
olması bu otu yemiş olmasına yorulur.

(127) Yer aslanı: Yılanın başka bir adıdır (Prof.
Landsberger).

(128) Bu ağaçtan, özellikle araba dingili yapılırdı.
Nasıl bir ağaç olduğu pek belli değildir (Prof. Landsberger)

(129) Numaralarla gösterilen bölümleme, metnin
kıtalara ayrılmış olduğunu göstermektedir. Bu kıta bölümlemesi,

genellikle Akat şiirine yabancıdır. Buna karşılık,
Sümer koşuğunun bir özelliğidir. Sümerce kıtalar,
denebilir ki, ayrı ayrı sahneler halinde hazırlanmış olurlar.
Her sahne tam bir birlik oluşturur. Ancak, kıtaların
bölümlemesiyle ilgili olayların akışı, kimi zaman kesilir.
Yani olayların arasındaki bağlar, çok kez gözardı
edilmiş olur.

(130) Bu uygun bir çeviri değildir. Doğrusu, günümüzde
ilkellerin kullandığı "bumerang"a benzeyen,
ağaçtan yapılmış bir "atma" silahıdır (Prof. Landsberger).

(131) Okurun da dikkatini çekmiş olduğu gibi, burada
II. kıta sözcüğü sözcüğüne yineleniyor. Bunun anlamı
ve sanatçının bundan amacı, şöyle açıklanabilir:
Engidu'nun yazgısının değişmesi, yani onun ruhlara katılması,
bir yıldırım hızıyla oluyor. Sanki, hiçbir şey olmamış
gibi, yeraltı dünyasında alışılan durum sürüyor
ve yine, hiçbir şey olmamış gibi, Tanrıça Nin-Asu kendi
tanrısal dinginliğini koruyor. İşte böylece, insanın
ölümlülüğü tanrıların değişmeyen ölümsüzlüğüyle bir
karşıtlık oluşturuyor (Prof. Landsberger).

(132) Dağ evi.

(133) Yeraltındaki tatlı su okyanusu (Prof. Landsberger).

(134) Doğru bir metin onarımı değildir.

(135) Akatça yazmada görüldüğü gibi, Engidu burada
birdenbire Gılgamış'ın arkadaşı oluyor. Bu bölümün
Sümerce özgün metni elimizde olmadığından, değişikliğin
nasıl ortaya çıktığını bilemiyoruz. Acaba bu
değişiklik Sümerce özgün metinde mi vardı; yoksa
Akatlı yazar, her şeye karşın burada, metin üzerinde kesin
bir değişiklik mi yaptı? İşte, söylediğimiz gibi, bunu
anlayamıyoruz (Prof. Landsberger).

(136) Ruhuyla ilgilenilmeyen kimsenin ölüsü:
Kalıtçılarınca, ruhu için adak adanmayan bir ölü demektir (ÇN).

....
....